Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(СВЕТ)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ ◆ 11 (4457). ◆ ШИНАРДИ, 26 январь 1971 шу. ◆ Мах 2 кеп.

ПАРТИЙНИ СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦАРГБА

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА ПРЕДПРИЯТЕЙИ БОАХАМИЙИ КОЛЛЕКТИВАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШТА ЛОАРХIАМЕ ХА

Дентара денга шерагIа яржаш латт КПСС XXIV съезда сийна йолаенна социалистически ях. Нохч-ГIалгIайчен берригача къахьегамхоща цхьан съезда хьалхарча къахьегама вахте латт хьайбаш леладераш а. Доккхий декхараш латт фермай болхлошта хьалхашка нисдалагIча пятилетка хьалхарча шера хьайбай продукци йоаккхилга а из паччахьалкхенга йохкилга а алсамдаккхара. Укх шера цар дала деза Даьхенна 32600 тонн лоархIам болаш доахани коа тIара оалхазараши, 81000 тонн шура, 57 миллион фуъ, 3550 тонн тха. Из хул планагIа лаьрхIачул 9—10 процент совгIа.

Уж декхараш кхоачашдара мел эшар долаш да вай республике. Де дезар да хIара колхозеи совхозеи хIанзе а денз хьайбай боахам дегIабоалабара тIагIертта къовсам лоаттабар, пайда ца эцаш йола торонаш гучаяхар, царех производстве шерра пайда эцар.

ХIанз доахан Iангарадоахаш ба хьайбаш леладераш. Шера юкъе царна эггара халагIа, бехктокхамегIа, чоалханегIа йола ха я из! Онда долаш а ца дойташ а хьайбаш бIаьстанга дахар, цар продуктивность лакха лоаттаяр, Iодаь Iаьсийи Iохарийи хьалкхедар уж да дулх, шура, фуаш, тха доаккхилга алсамдаккхара эша керттера хьалаш. Доахан, жа, коа тIара оалхазараш латта моттигаш дика лелае еза, хьаькъалца пайда эца беза доакъарах, вIаштIехьдаккха деза цун цхьаккха а килограмм зехьа йоврглоаца гIулакх.

КIезига яц вай республике хьайбаш Iангарадахара гIулакх дика вIаштIехьдаьккха, моттигаш. Шелковски района «Коминтерн» колхоза хьайбаш дIайхача кхыйшка латт. Шортта да колхозе доакъар. Йол, силос, кхыдола доакъар денна ца Iеш дийнахьи буси 80 килограмм барда молабу хIара бежана. Цудухьа хьайбаш дилла а диза да укхаза. Лакха я хьайбай продуктивность, юкъара лаьрхIача дийнахьи буси 7 килограмм шура лу Iатто. Иштта дика вIаштIехьдаьккхад хьайбаш Iангарадоахилга Наурски района «Калиновский» совхозе, Гудермески района «Гудермесский» совхоза шоллагIча отделене ферме, дуккхача кхыча боахамашка.

Iан замалахь массанахьа а хьайбаш иштта дика леладоре лакха хургдар фермай болхлой хьокхамаш. Из вайна новкъадале а, дикка боахамаш да хьайбаш тесса леладеш, царна доаггIача тайпара гIулакх ца деш. Хьаэцаргда вай Надтеречни района боахамаш. ДIадахача шера кхоачашъянзар цар паччахьалкхенга шуреи дулхи дохкара план. ДикагIа дац цига гIулакхаш укх шера а. ДукхагIа дола хьайбаш тишача, шийлача помещенешка латт, лерттIа кхабац. Из чIоаггIа Iатгъ хьайбай продуктивность лакхъяра гIулакха, дорстаде чуоттадаь хьайбаш онда далац, кIезиглу деттача доахана шура. Иштта эсала ба болх Наьсарен района дукхагIйолча фермашка а. Масала, «Экажевский» совхозе эшачох 60 процент марз Iалашъяьяц силос, иштта кIезига я йол, концентраташ. Кхоачам боллаш бац доярками скотникаши, цудухьа доаханна лерттIа гIулакх дац, лоха я цар продуктивность.

Шоашта тIадилла гIулакх иштта нийса ца леладеча нахага дIахайта деза шоай эсалалагIа Даьхенна мел зулам доал. Партийнии советски организацей, юртбоахама органий декхар да хьайбай фермашка латтача гIулакхашка хьажар, цигара кхоачамбоацараш гучадахар, сихха уж дIадоахилга вIаштIехьдаккхар. Хьайбай фермашка хьажа, цига бокъонца йола порядок оттае, доакъара кхоамбайта, доахан продуктивность лакха хургйола гIулакхаш де декхарийла барашкара цIенхаштта хьадеха деза шоашта тIадилла гIулакх цар цунна хьалхара шоай бехктокхам кхета а беш кхоачашде дезилга. Лакхбе беза берригача хьайбаш леладерий бехктокхам, цар балха безам тIабохийтаргбола материальни а моральни а мероприятеш чакхъяха еза.

Керда шу доладенна бутт бала боал. Долче, хьалхарча квартала план кхоачашъяра лоаттабу къовсам мамогга сихбе беза. ХIаране кхетаде деза толам хIанзе а денз шура йоаккхилга алсамдаккхарах, фуаш дукхагIа чударах. чуоттадаь доахан онда даларах тийша болга.

ДIадахача шера шура яккхара а из паччахьалкхенга йохкара а планаш кхоачашъяьяц вай республика. Из диц а ца долийташ хIанзе а оарцагIбовла беза хьайбаш леладераш укх шера план кхоачашъяь ца Iеш дIадахача шерашка тIадиса декхар тIерадаккхара. Уж бокъонца тохалой из де йиш йолаш да. Дерригa а хьайбашта эшача тайпара гIулакх дарах, уж кхабарах тийша да.

Боккхача лоархIаме я республика колхозаштеи совхозаштеи дулха проблема а. Из къоастаяр дуккхача даькъе каста хьадоаккха хулаш дола а сихагIа дулх луш дола а хьайбаш — хьакхарч, коа тIара оалхазараш, кхыдараш — леладелга алсамдаккхарагIа тийша да. Дерригача хьакхарчи коатIара оалхараши леладеча боахамий кулгалхой, специалистий берригача хьайбаш леладерий декхар да хьалхарча квартале дукхагIа хурскаши кIоригаши хургйола гIулакх вIаштIехьдаккхар, чуоттадаь доахан сихха дарстилга Iалашдар.

Iа укх шера шийло да, хIаьта доахан, баьца тIа довла кхо бутт совгIа ха а йисай. Цудухьа къаьстта теркам тIабахийта беза доакъара хIара килограмм лораяра, цунах кхетамца пайда эцара. ВIалла ла йиш йолаш дац кортмукъа лела доахан юхе а ухийташ доакъар доадайтар.

КПСС XXIV съезд хьаелла дукха ха йисаяц. Дукха гIулакхаш да укх деношка колхозийи совхозийи хьайбаш леладерашта тIалатташ. Берригa шоай низ тIабахийта къахьег цар уж кхоачашдара. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да съезда хьалхара социалистически ях шерагIа йоаржаяр. хIара къахьегамхочо коммунистий форума шийгара совгIат кийчделга Iалашдар.

Кердача шера декхараш кхоачашдеча камаьхал яйла шун, хьайбаш леладераш!

ДОШ КХОАЧАШДУ

Парте аргIанарча XXIV-ча съезда сийленца накъаяхара «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене коллективо цхьоалагIча квартала планал совгIа 4 эзар тонн мехкдаьтта даккха социалистически декхараш тIанийцад. Мишта кхоачашду мехкдаьттахоша шоаш тIанийца социалистически декхараш? Январь бетта шин декада задани тIехкховчаш а еш, управлене мехкдаьттахоша планал совгIа даьккха «Iаьржа дошув» 1700 тонн я. Уж толамаш доахача яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай А. Цатуров керте латтача районни инженерно - диспетчерски служба коллективо.

З. ЧЕВИЧАЛОВА,
«Октябрьнефть» НГДУ планови отдела начальник.

◆

ТIанийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара Грозненски «Электроприбор» завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я тха шоллагIча цеха коллектив. Январь бетта хьалхарча шин декада задани 110 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийца шарикови ручкаш 40 эзар совгIа да. ТIехкхоачашъяьй ампулаш арахецара задани а. Къаьстта дика къахьег цига Л. М. Шкодияс, А. С. Игнатова, А. В. Корниенко керте латтача сменаша. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду КПСС XXIV съезда.

Н. ГРЕБНЕВА,
Грозненски «Электроприбор» завода шоллагIча цеха начальник.

◆

Дикача къахьегама толамашца дIадоладаьд ер шу КПСС XXIV съезда сийна къахьегама вахте латтача Грозненски № 2 йолча гIишлон материалий комбината коллективо. Битумни каьхат арахецара январа хьалхарча ах бетта задани тIехкхоачашъяьй комбината болхлоша. Планал совгIа арахийца битумни каьхат 300 гаргга тонн я. Етта кирпишк арахецара задани а толамца кхоачашъю цар. Ах бетта цар арахийцай 3,5 миллион гаргга кирпишк. Белгалъяьнна дика къахьегаш я цига Калинин Геннадий, Богомаз Лариса керте латтача шоллагIчеи йиъалгIчеи цехий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

◆

КПСС XXIV съезда сийна социалистически яхье яьннача Асламбек Шерипова цIерагIча Грозненски Нефтемаслозавода цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Б. Ю. Чибисов керте латтача шоллагIча цеха технологаша. Январь бетта хьалхарча 20 ден задани 105 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа арахийца мехкдаьтта продукци эзараш сомий маьха я. Цул дукха тIехьаюсаш яц Ю. И. Липерт керте латтача кхоалагIча цеха коллектив а. Шин декада задани 103 процент кхоачашъяьй цо. Иштта белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига А. Девкин, В. Прокофьев керте латтача установкай технологаш а.

В. ГОРБАЧЕВА.

«Энин-2», ишта оал СССР-е дуккьашха хьаьча, йIовхала энерги электрически энергега йоаккхаш йолча установках. Цун хилийта лаьрхIа низ 8000 киловатт ба.

Iалама газацеи кислородацеи болх беш я «Энин-2» яха магнитно - гидродинамически генератор. МГД генератора чу йоагаш йолча цу смесо хьахулийт къаьстта шийн тайпарча сопло чу гIолла секунде 2000 метр сиха низ болча электромагнита шин полоса юкъе уллача канала чу йода ионизированни газ. Ионизированни газа кIеж магнитни полех тIехъэккхача хана, цу чу электрически ток хьахул.

Болх баь яьннача, 2000 градус температура а йолаш йолча газа тоатолах тIехьагIа пайда эца йиш хургья йIовхалца болх беча электростанце Iанара яьй пийшкашка.

МГД-еца цхьана цу тайпара электростанцей пайданеча балха коэффициент 40 процент а йоацаш, 50—60 процент я.

МГД установкаш юкъейоалаярах кходаь условни доагор хьаяьккхача электроэнерге хIара киловатт - сахьата лоархIаш бIаь грамм гаргга хилар. Электроэнерги хIанз санна йоахаргхуле шера кходеш дола доагор итташ миллионаш тоннаш хургья.

СУРТА ТIА: МГД генератора спытно - промышленни установка.

В. Кузьмина сурт.
ТАСС фотохроника.

«ЛЕРМОНТОВСКИЙ» СОВХОЗ

КПСС XXIV съезда кердача къахьегама толамашца накъабахара, шоай собране дийца а дийца кердача пятилетка хьалхарча шера лакха социалистически декхараш тIанийцад Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша.

Гурахь дув кIа план 2790 йолча 3100 тонн, кен — план 140 йолча 150 тонн, мукх — план 1800 йолча 2000 тонн, хьажкIаш план 3000 тонн йолча 4110 тонн, горох 360 тонн йолча 390 тонн чуя. Вешта аьлча, план 5090 йолча 9750 тонн ялат чуда паччахьалкхенга план 3700 йолча 4995 тонн из дохка.

ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача чудахьаргда гурахь дийна ялат план 18 центнер йолча 20 центнери бIаьсти дийнар план 27,9 центнер йолча 32,2 центнери, хьажкIаш план 30 йолча 33 центнер, шекара свекла, план 200 йолча 220 центнер, силоса лаьрхIа хьажкIаш план 180 йолча 200 центнер. ХIаьта хий дехкача лаьтта хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача кIа план 25 йолча 40 центнер, мукх план 25 йолча 40 центнер, хьажкIаш план 50 йолча 60 центнер чуэца.

Кхай доазонаш белгал а даьха, укх шера дIаюврглола юртбоахама культураш севообороташка хьежжа хувца а хувцаш дIае. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара кхашка хIара гектара тIа кхоккха центнер йолаш 6000 центнер суперфосфата, 2000 гектар долча лаьтта гектара тIа цхьаьца центнер аммиачни селитра ах-ах центнер а кхоачийташ органически удобренеш яхка.

Ерригa юртбоахама культураш дIадувча боарамга дIа а кхоачадаь, цхьоалагIча классах дола фу а тоссаш дIае.

БIаьсти юв культураш дIаюврглолча кхашка агротехнически дикагIа йолча хана лаьттанцара тIоадал дIакъовла.

Ялата лаьрхIа юврглола хьажкIаш ерригаш а квадратно-гнездовой хьисапе дIае.

Агротехнически дикагIа йолча ханашка чудолийташ вегетационни хьисапе хий дилла.

Хий дехка лаьтташ 339 гектара дукхагIа хилийта.

Кхашка хий дехка бIаь саг кийчвеи царна эшача спецбарзъяашца уж Iалашбеи.

План 3300 йолча кхо эзари пхи бIаьннеи кIезигагIа хургдоацаш доахан дебаде. хIара Iаттагара йоаккха шура юкъера лаьрхIача 1875 килограммага дIакхоачае план 1850 килограмм йолча.

ПланагIа 2080 тонн йохка езача паччахьалкхенга 2288 тонн шура йохка.

ХIара котама тIехьара 125 кIезигагIа доацаш гул а деш, паччахьалкхенга 1375 эзар фуъ дохка.

ПланагIа 255 тонн дохка дезача паччахьалкхенга 275 тоннал кIезигагIа доацаш дулх дохка.

ХIаране дозал план 220 йолча 300 килограммага дIа а кхоачаеш паччахьалкхенга планагIа кхо бIаь дохка дезача 350 бежан дохка. Цул совгIа шовзткъа эзар коа тIара оалхазар дохка.

План 85 йолча хIара бIаь Iаттана тIехьа 87 Iасилг кхеде.

Кхаба а кхаьба паччахьалкхенга дулха дохка бахача нахагара 200 бежан эца.

ЦаI-ах бIаь гектара тIа дукхача шерашка тIаювла баьцаш а йийна хьайбашта культурни даьгIенаш вIаштIехьъяха.

Укх шера 3600 тонн йол а йолаш 5560 тонн гIожа 18000 тонн силос Iалашъе.

Лоаман даьгIенашка 1500 тонн йоли 320 тонн аьла витаминни хьоари кийчде.

ЦхьоалагIчеи кхоалагIчеи отделеней доахан чулаттача помещенешта механизаци е.

КхоалагIча отделене ферме доакъар кийчду цех хьае.

Iасилгаш леладара къаьстта ферма вIашагIйолла.

Цхьа гектар лаьтта ахарга дIадодар пхе процента лох а даь, хIара тракторага 500 гектар кIаьда оахам дайта.

Доагора - смазочни материала расход пхе процента лохъе.

Гусеничи трактораша шин сменах болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккха.

ХIара грузовой автомобилага 2750 эзар километр пайдана никъ байта.

Кхаш леладерий, хьайбаш леладерий, хий дехкарий говзал лакхъяра курсаш вIашагIйохка.

Боахаме болх беча курсашка ткъаь итт механизатор кийчве.

Къахьегамхой балхацара моральни а материальни а безам сов а баьккха, къахьегама овсарле пхе процент лакхъе.

Лакха социалистически декхараш тIанийцад «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша КПСС XXIV съезд хьаеллача ден сийна а.

Иштта ерригa юртбоахама техника, инвентарь тоаяь яккха.

Гурахь 2650 гектара тIа дIайийнача культураша подкормка е.

БIаьсти культураш дIаюврглолча кхашка ворхI эзар тонн органически удобренеш яхка.

3550 гектара тIа Iайна тIоадал дIакъовла.

Пхи бIаь гектар долча лаьтта чудолийташ хий дилла.

Пятилетка хьалхарча квартала паччахьалкхенга дулх дохкара план 105 процент, шура йохкара план 110 процент, фуаш дохкара план 115 процент кхоачашъе.

ГРОЗНЕНСКИ № 2 ЙОЛА ГIИШЛОШЪЕЧА МАТЕРИАЛИЙ КОМБИНАТ

КПСС XXIV съезда сийленца накъаяхараи пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяраи социалистически яхье яьннача комбината коллективо шийн торонашка а хьежа укх тайпара социалистически декхараш тIанийцар.

Товарни продукци арахецара шера план 25 декабре кхоачаш а еш планал совгIа 80 эзар сома маьха продукци арахеца. Планал совгIа арахецаргья цхьа миллиони 2 бIаь эзари етта кирпишк, 200 тонн битумни каьхат. Продукцена реализаци яра шера план 27 декабре кхоачашъергья. Керда техника производствана юкъеяхьарах, цу даькъе: ши козловой кран, шоллагIйола технологически линии, кхыйола техника юкъейоалаярах къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 0,3 процент лакхъергья. Оборудованех дикагIа пайда эцарах зехьа йовш йола балха ха кIезигъярах предприятега ритмично болх а байташ хIара бетта план толамца кхоачашъергья. Дикка кIезигъергья йовш йола электроэнерги, доагор, кхыйола материалаш. Цун чотах шера кходергда бIаь тонн доагор, 185 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Производствана юкъехьоргья паччахьалкхенна 20 эзар сом пайда бергбола 30 рационализаторски предложени. КПСС ЦК декабрьски (1970 ш.) Пленума решенешкен, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцамашкеи хьежжа арахецача продукце дикал лакх а еш хIанзарча стандарташеи технически хьалашеи дIа ма деххара мара арахецаргъяц продукци. ТIехдика йола кирпишк планагIа лаьрхIачул 1 процент совгIа арахецаргья. Ер шу чакхдалалехьа шоай балха квалификаци лакхъергья 150 болхлочо, инженерно-технически болхлочо, 82 гIулакхерча саго. Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 0,3 процент лакхъергья. Из бахьан долаш паччахьалкхенна шера 23,2 эзар сом пайда бергба. Цул совгIа болх беча цехашкара эстетика а лакхъергья. Уж лакхе белгалъяьха мероприятеш чакх а йоахаш предприяте рентабельноста боарам планагIа лаьрхIачул, 1,2 процент лакхбергба.

Комбината болхлоша массавар раьза а волаш тIанийцар уж социалистически декхараш.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ КАРЬЕРОУПРАВЛЕНИ

Руда йоаца гIишлон материалаш арахецара пхе шера плани тIанийца социалистически декхараши тIехкхоачашдаьд карьероуправлене коллективо.

КПСС XXIV съезда сийленца накъабахара карьероуправлене болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха укх тайпара социалистически декхараш тIанийцад:

1971 шера цхьоалагIча квартале чурча резерваех бизза пайда ийбарах, керда технологи производствана юкъеккхаьарах кхаъ бетта заданел совгIа 10 эзар кубически метр руда йоаца гIишлон материалаш кийчъе. Из бахьан долаш планал совгIа реализаци ергья 12 эзар сома маьха продукцена, хIаьта товарни продукци арахецареи цунна реализаци яреи цхьоалагIча квартала план 1971 шера 28 марта кхоачашъергья.

Кердача пятилетка хьалхарча шера планал совгIа кийчъергья 20 эзар кубически метр руда йоаца гIишлон-материалаш, цо торо хулийтаргья планал совгIа 30 эзар сома маьха продукцена реализаци е, хIаьта рудай йоаца гIишлон материалаш арахецареи продукцена реализаци яреи 1971 шера план 27 декабре кхоачашъергья. Паччахьалкхенна планал совгIа мел беш бола пайда къахьегама овсарле лакхъяра чотах бергба. ЦхьоалагIча квартале къахьегама овсарле лакхъяра задани 0,7 процент тIехкхоачашъергья, хIаьта 1971 шера къахьегама овсарле лакхъяра задани 0,5 процент тIехкхоачашъергья.

ЖагIа кийчбара технологически процессаш эргаяьха хувцарах лакхъергья кийчъеча продукце дикал, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах цхьоалагIча квартале паччахьалкхенна 4 эзар сом пайда бергба. хIаьта 1971 бIарчча шера 12 эзар сом пайда бергба. 1970 шера хинначул цхьа процент лакхбергба рентабельноста боарам. рационализаторски предложенеши керда техникеи производствана юкъейхьарах 1971 шера планал совгIа 5 эзар сом пайда бергба паччахьалкхенна, хIаьта цу юкъа кхоергья 20 эзар киловатт сахьат электроэнерги, ханал хьалха август бетта чакхдоахаргда механизированни хьисапе мухьаш тIадоттара дола балхаш Аргунски карьере.

КПСС XXIV съезда кердача къахьегама толамашца накъабахара ший хьинар кходергдац карьероуправлене коллективо.

ГРОЗНЕНСКИ ЭЛЕКТРОМЕХАНИЧЕСКИ ЗАВОД

Кердача пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачашъяраи парте аргIанарча XXIV съезда сийленца накъаяхараи социалистически декхараш тIанийцад завода коллективо.

Товарни продукци арахецара план 20 декабре кхоачаш а еш йоагIачул совгIа 50 эзар сома продукци арахеца;

продукци маьхалъяккхара шера план 27 декабре кхоачашъе;

товарни продукци арахецара хьалхарча квартала план 27 марта кхоачаш а еш планал совгIа 15 эзар сома продукци маьхалъяккха;

продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план 29 марта кхоачашъе;

шера къахьегама овсарле планал совгIа 1 процент лакхъе;

шу чакхдалалехьа К-589 троллейни секци яха керда продукци кара а ерзаяь цунах 400 единица арахеца;

арахецача продукцега дIабода мах планагIа боагIачул 1 процент совгIа лохбе;

47 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 10 тонн доагор, 8,5 тонн Iаьржа аьшк, 0,3 тонн бос бола аьшк кходе;

1970 шераца нийсдича предприяте рентабельность 0,1 процент лакхъе;

рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаярах 24 эзар сом кходе;

керда техника караерзаяран толашагIа йола методаш производстве юкъейоалаяран;

центральни склада шин отделена механизаце е;

Доми хийи чакхдаргдоаца У-521 яха коробкаш хьаяра специализированни участок хьаелла;

формовочнии гальванически участкашка НОТ-а планаш юкъейоалае;

болхлой квалификаци лакхъе, царга шоллагIйола говзал Iомайита, 100 керда болхло Iомаве;

ПРЕССА ПЯТИЛЕТКА ЙОЛАЛУШ

КПСС XXIV-ча съезда накъабода мохк. Газетийи журналийи оагIош тIа, радиопередачашка, вай гIулакхий гучахьарча летописа тIа — сийнача экрана тIа хьахьокх, съездал хьалхара социалистически ях ярж ар, советски наьха хьинареча къахьегама хозали сийлеи.

Белгалъяьннача исторически рубеже, дIадахача пхе шера баьча Iалаьмате боккхача кхолламеча балха итогаш еш партии халкъи долча хана, цIенхаштта, бехктокхаме декхараш отт кепайоазонна, телевиденена, радиона хьалхашка. Пятилеткана карагIдаьннараш кIоаргга хьахьувкха дезаш я массови информацеи пропагандаи средстваш, экономически, культурни, социальни дегIаахара Iоаяь опыт вIашагIтохараи йоаржаяраи пайданагIа йола формаш а лехаш.

Тахан советски держава сий долаши низ болаши еш мел дола хIама Ленина васкетегIа, тохкамах чакхдаьннача Коммунистически парте кулгалца хьадаьд къахьегача наьха кулгашца, хьаькъалца, лоIамца. Цудухьа, мехко даьхача толамех ше дувцача хана массе оагIорахьара парте гIулакхаш хьахьокха гIерт пресса кулгалдун лостам телеи низ, вай общества коллективни хьаькъал из хиларах тарра. Газетийи радиои редакцеша, телевизионни студеша вахара дерригача доакъашка тIа-тIа лакхлуш бола парте лоархIам хьахьувкхара биззагIа пайда эца беза публицистически средствай йIаьхийча арсеналах. Укхаза дика я ерригa жанраш — КПСС XXIII-ча съездеи Центральни Комитета Пленумийи решенеш мишта кхоачашъю дувцаш йола теоретически выступленеш, интервьюш, статьяш, радио чуи телевиденеи гIолла еш йола беседаш, партийни организацешкара письмош, хьалхале лелаяра дакъа коммунисташка хиларах йола очеркаш.

ДIаяхача пятилетка итогаш ювцача хана: лоархIаме да, Даьхен карта тIа, городийн юртийн, къаьст-къаьстача коллективай вахаре керда хьахиннар фуд гуччахьа дувцар, шийн цхьанне къахьегам дерригача халкъа къахьегама юкъе мишта бода хIара советски сага шийнна бIаргадайтар духьа ударни вахта турпалий уйлаши гIулакхаши теркалдергдолча тайпара хьаделлар. Цу даькъе хIанзалца хьадаь хIамаш кIезига дац. ЛоархIаме факташ, дог тешадеш дола вIаши нийсдаьраш дукха да «Социалистически индустрия» яхача газета тIа «Республикай индустриальни карта» яхача рубрикана кIал. Кердачун къаьгача белгалонашта хетаяь я Узбекистана Iалаьмате йоккхий яьсса яда аренаш эргаяхарах дола дувцар дIакхоачаш а деш газета дешараша шоай кхеле хиннача эргалонех дувцаш дола письмош кепатехача «Правда Востока» яхача газета номер. «Челябинский рабочий», газета дешарий анкетех шерра пайда а эцаш, Къулбехьен Уралера масалаш а кхувлаш хьахьокх, «долла хIама сага духьа» яха парте лозунг мишта кхоачашдеш да. Цу тайпара материалаш хьахул журналистски хьинар айденна хилча.

Ленински традицеш тIара хьалдоагIача советски кепайоазонах доахк революционни уйлеи корта бола гIулакхаши. Пятилетка итогашта пропаганда яр — из да коммунизм хьалъяра керда дакхараш толаме кхоачашдара новкъостал делга. Газета тIа кепатехача, радио чу гIоллеи сийнача экрана тIареи дийкача публицистически дешах бизза пайда балац факташтеи явленештеи уйла тIайохийташ яь анализ цу тIа хилча, маьхерча опыта пропаганда еш хилча мара.

Экономикера, партийни организацей балха практикера, боахам хьалбечара керда явленеш кIоаргга йовза гIерт кепайоазон дуккха органаш. «Экономически газета», «Сельская жизнь», «Ленинградская правда», «Молдова сочиалистэ», «Тиеса» (Вильнюс) яхача газеташа мадарра дувц хьалха латтача предприятештеи колхозаштеи карагIдаьннараш, экономически реформа хьалашка резервах биззагIа пайда мишта эца беза, къахьегама овсарле хадданза лакх мишта е еза цигара кхувлача масалашца хьа а хьувкхаш. Пятилетка итогашта, технически прогрессеи халкъа боахама ду доал эргадоахаш тоадареи наькъашта анализ а еш проблемни выступленеш яр — хIанзарча этапе пресса толаме болх бара лоархIаме оагIув.

Съездал хьалхарча вахта деношка шоаш укх тIеххьарча шерашка даьха толамаш кхы тIа а алсамдаха, съезда сийна тIанийца декхараш кхоачашде гIерт городашкареи юрташкареи къахьегамхой. Из дага долаш я «Ерригсоюзни болхлой собране» дакъа лаьцараша «Труда» тIа яь выступленеш, «Московски правда» тIа кепаетташ йола столица промышленносте хьалха латтарий статьяш, дуккхача кхыча газеташ тIара материалаш.

Производство вIаштIехьйоаккхачара, къахьегамцарча сага гIулакхашкара керда дар бIаргагори хьаллацари, новатора, яхье котваьнначун духавни оамал хьагойтар — эггара хьалха из да редакционни коллектива толам боаккхар. хIаьта сакъердаме, пайдана, хьаIомаде мегаргдола хIамаш мел дукха долалургда коллективаш социально дегIаахара планашта публицистически тохкам барга! Укхаза хьахьекхача чIоагIа лоархIаме да, цу планашка чакхдаха оттадаьча гIулакхаша производство эргайоахаш тоаяра, къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара новкъостал мишта ду.

Пятилетка итогех, кердача шера къахьегама толамех дизза дош ала дезаш ба юкъарчал доацаш яхье дакъа лоацараш — болхлой, колхозхой, специалисташ, советски пресса массазара автораш. КПСС XXIII-гIа съезд хинначул тIехьагIа кепайоазоно, радиос, телевидене дикка чIоагIдаьд нахацара шоай бувзамаш. Шерра дIаяьржай редакцешкара общественни отделаш, массови информаце ерригача средствай цхьана вIашагIтехача низаша чакхдоаха производства резервашка хьажараш, рабселькоровски посташ, общественни приемнеш, и. кх. дI. Укх деношка шерра яржаш латт хIамай кхомбараи хьурматдараи тIехьара болхлойи юртарчеи корреспондентий ерригсоюзни поход. Толаме лел «Дас санна бе резервай лоархIам» яхаш девиз а йолаш дIайолаенна Кузбассерча рабкорий рейд. ХIаьта дукха ха йоацаш Киеве социалистически яхьа сийлахь традицеш дикагIа мишта кхувларгья дувцар духьа «Радянська Украина» яхача газета «гергача истола» гонахьа гулбелар ерригача пятилеткай новатораш, республикера а мехкара а цIи хеза нах. Массови балха цу маьхерча опытах дикагIа пайда эца беза дIаяхача пятилетке вайна карагIдаьннарашта, КПСС XXIV-ча съезда еча кийчоно хьакхоллаш мел долча кердача, хьалха латтача хIамашта пропаганда яра.

Пресса гIулакхашта лостам а телаш, журналистий низаш таханара керттера творчески декхараш кхоачашдара тIадерзаде дезаш я партийни комитеташ. Редакцешта новкъостал де доагIа дIаяхача пятилетка итогаш ювцара керттера дешаш къоастдара, цу итогех лаьца царга сихха хоам бара, кепайоазон, телевидене радио кадрашта кхетам балара хадданза йоакхо яра.

Пресса къаьгача бакъ дешо советски наьха дегаш ураувттаду керда хIамаш карагIдувлара, новкъостал ду коммунизм хьалъеш боахкарий политически къахьегамеи хьинар дIахо айдара.

1971 шера 22 январера «Правда»

КЪОАРШОЙ-ЧЕРКЕССКИ АВТОНОМНИ ОБЛАСТЬ. 1970 шера дика къахьийгад Черкесски облпотребкоопераце консервни заводе коллективо. Консервированни баьццадаарийн сомийн йиъ миллион совгIа банка арахийцай предприяте. Завода продукци чIоагIа хоатташ я вай мехка а доазол дехьа а.

СУРТА ТIА: кийчача продукцега хьожаш йоалл оператор Карпенко Евдокия.

К. Тарусова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТУРПАЛА СЕДКЪА

Ди дIайха, сатийна дар, йийкхаяр сигале. Зизашей баьцой хозъяьяр аре. Хьахоз сигала лелача оалхазарий оазаш, аьлах хоза хьаж йоагIа.

ТIакхулла ферта кIал а йилла, лакхача гув тIа вагIа Наурды Акватович. БIаргаш тeIаду цо, цудухьа уж сийрдагIа, къьагагIа хет. Iуйрийнарча тхира тIадамаши маьлха зIанараши цар чу къегаш санна хет.

Цо хIаназа дIабахийтаб ше волча Ставрополереи «Червленные буруны» яха племзаводереи баьхка хинна беза хьаьший. Царех ше къастарагIа сагото хет цунна. Дукха ха я цо царца хьоашал леладу. Сатийна вагIа из, хетаргахь, дIадахар дагаух цунна, тахане, кховнеи уйла о. Массаза а дог гIозеи къамаьлтIереи вола Наурды Акватович хIанз маьлхара, йист хилара тIера воаццаш ва.

ТIом лаьттача шерашка, шийдийтта шу даьннача хана воланенна из жа доажаде. Юххьанца жа Iушта новкъостал дейи мара вацар, тIаккха жа Iуи гIонча хилар. Цул тIехьагIа эскаре гIулакх де вода. Иштта чIоагIлу цун дегI, сакхетам. Цигара цIавеча, юха а жа доажаде вода Эсмухамбетов. Жа Iуй бригаде воккхагIа лоархIаш вар Наурды Акватович из волча Аркай Саидов венача хана. Кердача болхлочоа бIара а хьежа аьлар бригадира.

— Бокъонца вола жа леладер хила хьай безам бале, оаттонга дог мадахалахь. Аз из ях кердача фух дола, исхали ду тха дола жа кхедар тхоай бригадана гIадилиа даь, даьх тийша хургда устагIанга из болар, цунах доахка дикадараш гучадахар е из хIалакбаэ. Из хIалакбой маькха чIегилг а хькъург а бала багIац вайна.

— Хьо дика вуви. Наурды, хьа ученик хила моллагIа а хало а ла кийча ва со.

— Таккха дIаэца гIадж, кхетами балха тIера кулгаши доацаш а ер гIадж йоацаш а жа Iу мегаргвац.

Шийца жа доажаде вигар Наурде Аркай — дика оамал йола, аьннар деш вола зIамига саг. Цо ладувгIар шийга бригадира аьнначунга, хIара цун дош хьаэцар, цунна тара хила. цо санна болх бе гIертар. ТIаккха, велалий, цIенча дегца оалар Наурде:

— Хьай никъ лаха, доттагIа, хьайна тара хила гIорта. Эггара дезагIа да моллагIча хьатIалаьнача гIулакхе шийн лар юташ хилар.

Сенца: дахкаргдола жа Аркая лажа арадоахаш, Наурде белажах кулг а техе оалар цунга:

— Хьо сих мале. Хьажа а хьа же, белгалбаккха хIара жий. Нагахьа санна бахха гаргагIерта бале, жа дахкача бита из, ара бахкаргбоацаш. Жа чудоахкача желага хьажа Аркайга бийса кхаьчача, наб яцар Наурде а. Аркайх ца тешалга, а дацар из, жа дахкача хана ше сагот деш хилирца Iомаяь оамал яр.

Аркай цецвоалар шийн бригадира говзалах, хьинарах, къахьегам дукхабезаш хиларах. Жа дахкача хана массанахьа а кхача кхувра цун. Базашка хьожар, хIара Iаьхар бе белле, из эвра, доакъар лора. Аркайгеи шийн сесагага Абидатагеи дахкача жега а Iодаьча Iоахаргашка а хьежа оалар, ше жа дожаде, боккхагIбола сакманаш болча водар. Жа мича даж, диза, хий менна дий, сакманцикашка фу хьал да хьожар. БIаь жий дукха хургбац-те. ХIама дергдац, шийн хана цо а леладьд бIаьш дола жа шоай Iоахарий а тIехьа.

— ХIаьта Iа, Алов, нийса доажадац жа, — хьехар дора Наурде къонача сакманщика. — малхаи михан духьал даьхад Iа уж. Цудухьа во а даж цхьанахьа гуд денна а латт.

— Мичав Iаддал-Керам? — хеттар воккхагIча жа Iуно.

Хьа а лехе. доагIар оалар Наурде цунга, гурахье а дени дахкаргдола жа доажаде йитача участка тIара цо жа дIадахарах.

Дийнахь тIагIертта къахьийгачул тIехьагIа доккха доацача цIацIа гуллора уж. МаIа нах цхьанца шоай дагардараш дувцаш дагабувлар, даьнна гIалаташ дувцар, бегаш бора къонабараша ца кхеташ даь хIамаш дувцаш, дог айдора цар, хьехам бора. ЦхьадолгIа хIамаш чIоагIа къувсаш дувцар, тIаккха Наурде фу оал хьожар, ханна из шоайла воккхагIа веце а. ХIама ховш, къахьегам безаш, опыт йолаш вола цар лоархIа саг вар из.

— Кердача фух дола жа дулха леладерел дукхагIа тха доаллаш а леладаря царел халагIа доацаш а да, — йоахар Эсмухамбетова. ДIадахача шера цар Iоахарий ноаноех къоастадеча хана ткъо килограмм дозал долаш дар, хIаьта дулха леладеча жеи дараш дезагIа дар. Цхьан жийна тIера ялх килограмм йоалаш тха даькхар вай. Укх шера кхы а дукхагIа даккха хьожаргда вай. Из дара гIалат ца доалаш болх бе беза. Нийса да шоана дагадоаллар: кье я вай даьгIенаш, кхоачамхиллал дац доакъар. Вакъда вай даьй да, доалде деза. Воай дика мел дар лораде а тоаде а деза вай. вовй долчун хьурмат де, цох доккхал де деза. Деррига а вайх тийша, вай бе доаллаш да.

Из нийса хилар касталашха гучадаьлар.

Наурды Акватовича бригада юха а халкъа боахама карагIдаьннарий выставкана юкъе дакъа лоацаш хул. Цо дукхаза я хьалхара моттиг йоаккх совхозе. Совхозе, районе меттел, республике а хестае йолайир бригада. Наурды гIадвахар ше хьалха латтарех хилча. Цунна уллув бар Кадырбай Манапов, Абдулла Кудайнатов, Умурзак Амитов. Цхьабакъда из авангарде вар. Шийн новкъостащца цхьана цо дIахьекхар Грозненски фух дола жа дунен тIа эггара дикагIа а чIоагIагIа а дебаш хилар. ХIаьта нагахьа санна дахкаш дола жа духьхьал цIунтошца эргадаьккхача, цул совгIа эггара дикагIа а унахцIена а долча жеца, тIаккха из фу кхы а чIоагIагIа гIордаргда.

Ца тешараш а нийсбелар: цунтой а доацаш, цIинача жерчца жа эргадаьккхача, пачхахьалкхенна а боахама а зе хург ма дий.

— А, — йоахар хьалха латтача жа Iуно, — опыто йоах Грозненски фух дола жа пайданегIа да. хIана аьлча уж тIехьагIа кхувш да. Дизза доккха хулаш да шиъ ахи кхо шу даьлча.

Наурды Акватовича яхачунга ладувгIар, цун оагIув хьаллувцар Iилмахоша. 1962 шера Эсмухамбетов парте XXII-ча съезде вахар, цига цун къамаьл хилар жа леладара даькъе цIи хеза болча Iилмахошцеи практикашцеи. ЦIавеначул тIехьагIа, цо кхы а чIоагIагIа дIаболабир болх. Кховзткъе кхоалагIча шера лийрхIарел доккхагIа толамаш даьхар. Наурде бригада боккхагIбола жа Iуй Iомабу шийн тайпара йола школа а хинна дIаэттар. Шоай лоIаме болх бергболаш дIабахар Саидов Аркай, Масуев Хьамид, Эгильбиев Имран.

Кховзткъеи кхоалагIча шера бIаьсти цIаккха а йицлургьяц Наурдена. Цхьан дийкхача дийнахь, массаза а санна, Наурде сесага делкъийга хIама дуача хана «Правда» дера. Цун хьалхарча оагIон тIа дар Эсмухамбетовна Социалистически Къахьегама Турпала цIи, Коногинан Эсмухамбетова Абидатан Къахьегама Щеча Байракха орденаш луш дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

ГIадвахар боарам боацаш дар. Цо дукха хIама де дехкарийна вора. Из де торонаш а яр.

Укх тIехьарча хана дикка дикагIа болх бе ваьннав Амитов Умурзак. Цунна елар Къахьегама Щеча Байракха орден. Наурдын изен доттагIий ба. Наурды кастаста хул Амитова бригаде. Цо тIехьам бу доттагIчоа, кердадараш дуьц.

Къона жа хьалхедара кошарно - базови метод совхозе лелаю дукха ха я: Iоахарий жела чу а дите 25 дийнахь доажаду жерч. Амитова кхы а тоайир из метод кердадарашца: жа хьачудахкале хьалхха шола даь Iоахарий дIакъоастаду, тIаккха уж кулгашца ноаноита тIахец.

Лоалахарча районашкареи областашкареи ше волча опыт йовза жа Iуй — баьхкача. Умурзак ше волча хьех Наурде е цун боахамга хьажа бут. Цига болх беш ва опыт йола жа Iу Телеков. Из дукха веза Наурдена. Наурде цIаккха а бицбалийцат ше кхетабьраш, из хьеж цар балхага, царна карагIдоаларашa гIадвуг, цар гIалаташ новкъа хул.

Октябрьски революце шовзткъе итт шу дузача шера рекордни хьокхамаш даьхар Наурды Акватовича: хIара бIаь жийна тIехьа 150 Iаьхар кхебир цо, хIара устагIанна тIера ворхI килограмм тха а даьккхар. Даьхенно шоллагIа Ленина орден елар цунна, ловца баьккхар цо кхы а доккхагIа толамаш дахар лоаш.

Дукха ха йоацаш МалгIабекерча «Кавказ» яхача колхозера дикагIбола жа Iу Бахмадов Мадывар Наурды волча. ХьалхагIа ше волча Наурды хиннадь венавар из. Дукха ха я царна юкъе доттагIал дола. Цар вIаши новкъостал ду. Массехк центнер доакъара свекла а енаяр цо.

Дика опыт Iоа а йийя, из кхы а дикагIа тоаю Наурде, дIайовзийт наха. Укх шера бIаьсти лоацачa ханара курсаш яхкаяр из волча, цига Iомабелар Шелковски района боккхагIбола жа Iуй. Цига къамаьлаш дир Наурде, хьехам белар жа Iушта.

Дика лоархI Наурды Акватович «Коминтерн», «Красный пахарь», «Кавказ» яхача колхозий жа Iуша, Горски юртабоахама института, жан гаьзарийн лелаяра Ставропольски института Iилмахошеи студенташеи.

Тахан а хинаб из волча хьаьший, йоархI тIаялац вошала новкъа. Грозненски фух дола жа хьадаьчарех волча Сергей Ивановича Брызгалова хаддаза новкъостал ду. Кховзткъен итт шу даьннад цун, бакъда воккха сагкIалвенсанза ва, арадаккха книжка кийчдеш а ва.

Наурде тIорме чу дехкар газеташи журналаши, ега яь тIакхуллаю ферта тIакхеллар. Уккхазара тIаьр юкъе санна бIаргагу цун боахам, гостиница, жа Iуй ши цIа, йIайха дика жел, хий механически хьалтIадоаха гIув, электролинии. ГIув тIа ва Аркай Саидов. ХIанз юха а Наурде гIонча ва из. Цамогаш хиннавар из, цудухьа бригада дита ціаш хилар из. Хьавола аьнна хоам бир Аркайга Наурде.

Доккхача дуненах жа Iуй хотташ болча новкъа газик йоагIа. Наурды волча юкхе соцаю машина шофера. Цу чура аравоал совхоза директор Суворов Иван Ильич, моаршал хоатт Эсмухамбетсвгеи Саидовгеи.

— Иван Ильич, хьога телефон техаяр аз, — йоах Наурды Акватовича.

— Фу, эш?

— Дагадовла безам бар тха. Съезда сийна тIаэца декхараш, кердача пятилеткагIа йола планаш белгалъяьхаяр оаха...

— Укх дIадахача пхе шера сий долаш къахьийгар оаш: заданел совгIа 1000 Iаьхар хьалкхебир. 50 центнер совгIа тха даьккхар.

— Из дIадаьннар да. Тхо теш Грозненски фух долча жех кхы а дукхагIа продукци йоаккхалургхиларах.

П. ФЕДОТОВ.

ПЯТИЛЕТКАГIА КАРАГIДАЬННАРАШ

ТОЛАМИЙ НОВКЪА

Ерригача бархIлагIча пятилетке мехка эггара хьалха латтача промышленни предприятешца хилар Грозненски химически комбинат, ялхайттазза котъяьлар из Ерригсоюзни социалистически яхье. Къахьегама сийлен символ хилара тарра даиман юсаргйолаш СССР Министерства юбилейни ЦIе Байракх елар цунна. Тха коллектив ийтта котъяьлар Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара мадоагтIара накъадахара лаьцача яхье, цунна елар КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета ВЦСПС Ленински Юбилейни Сийлен грамота.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара, КПСС XXIV-ча съезда мадоагтIара накъаяхара, бархIлагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь, комбината толамца кхоачашйир бархIлагIа пятилетка. Сийлахь-боккхача Октябра ди тIакховчаш ерригача производства кхоачашйир кийча продукци арахецара план, хIаьта 16-ча ноябре — продукци дIаяхьийтара план.

Ахчанца лаьрхIача пхе шера (1970 шу 1965 шераца нийсдича) 37,3 процент дукхагIа арахийцар продукци. Фенол кхоалагIа дакъа, полиэтилен цаIи-ахи, синтетически дубитель шозза совгIа дукхагIа арзхийцар. Производства эффективность лакхъяра, боахама доал делга тоадара, рузкъан кхом бара чотах ялх миллион сом гаргга планал совгIа пайда ийцар. Производства боарам лакхбара, продукци дикагIа хьаяра, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, щекински эксперимент юкъейоаляра чотах пятилетка къахьегама овсарле 75,6 процент лакхъелар. Юкъера лаьрхIача алапи 21,5 процент лакхделар. Цу тайппара, юкъера лаьрхIача алапел къахьегама овсарле лакхъелар.

Боахама балха тIехь уж толамаш даьхар комбината партийни организаце хIара дейна болхлой къахьегамца коммунистически гIулакх хургдолаш кхетам луш болх бар бахьан долаш. Ленински юбилейна кийчо еш къахьегамхой лакхбеннача политически сакхетамахи къахьегама хьинарахи пайда а эцаш, партийни организаце шерйир дуккхача наха ше еш йола идейни влияни. Болхлошта коммунистически кхетам луча боккха лоархIам болаш хилар агитатораши политинформатораши. Комбинате болх беш я марксизма-ленинизма лардий университета филиал, халкъа университет, итташ халкъа ленински школаш, коммунистически къахьегама школаш, производственно-технически дешара курсаш. Дешара дерригача тайпай программа хьалйиза я экономически знаней лардий дешашца. Укх тIеххьарча цхьан шерай ах шерай бархI бIаь совгIа лекции доклади ийшай, царех дукхагIьяраш комбината болхлой экономически знанеш лакхъяра тIаерзаяь яр. Комбината коллектив оарцагIъяккхара технически прогресс дIайовзийтара, экономически знанеш йоаржаяра боккха а эшаш а бола болх бу «Химик» яхача дукха тираж йолча газетой радиогазетой.

Ленински юбилейна майоагIара накъаяха, КПСС XXIV-ча съезда накъаяха гIерташ, комбината коллективо къаьстта дог гIоздаьнна къахьийгар 1970 шера — бархIлагIа пятилетка чакхйоалача шера. Продукци дIаяхьийтара план ханал хьалха кхоачаш а яь. шу йистедаллалца йолча хана пиъи ахи миллион совгIа сома мах бола планал совгIа продукци дIаяхьийтар. 1969 шера яхьийтачул 4,6 процент дукхагIа дIаяхьийтар продукци. Бедал, электроэнерги, материалаш кхояра чотах продукцега дIадодар 800 эзар сом кходир. Планал совгIа цхьа миллиони бархI бIаь эзари сома пайда бир. Къахьегама овсарле 12,7 процент лакхъелар.

Комбината ерригача цехаша толамца кхоачашйир производственни заданеш. Продукци дуккхагIеи дикагIеи арахецара, бедали реагенташи кIезигагIа дIаяхийтара боккха болх баьб фенол доаккхача цехашка. Фенол доаккхача дIайохийта дифицитни бедал бензол кхоярах 1278 тонн йисар. Из продукци дикагIа арахецар бахьан долаш экспорте дахьийта йиш хилар фенол, ацетон, изопропилбензол. Дика технико-экономически хьокхамаш даьхад синтетически этилови спирт доаккхача цехаша. Хьалха дIадахача шерачул сахьата цхьан реактора 20 килограмм дукхагIа даькхар спирт. хIаьта 1969 шера эггара дукхагIа даьккхадар спирт. ДукхагIеи дикагIеи даьккхад полиэтилен. Шоаш къаьстта маркаш арахецилга карадерзадаьд. Духхьала полиэтилен дикагIа арахецарах 1969 шераца нийсдича 1970 шера кхы тIа а 180 эзар сома пайда баьккхар.

Продукци дукхагIа ара а хийцай, бедал, энергетически ресурсаш, материалаш кIезига дIа а яхийтай производство эргаяккхарен организационно - технически кхоачашдарен чотах.

1970 шера кердача техника 25 йоккха мероприятии 11 заданни чакхъяьккхай шера 850 эзар сом пайда а луш. Феноли ацетони къоастаеча уалай схемен оборудовании эргаьккха тоаяра гIулакхий комплекс юкъейоалаяьй. Этиленови фракци двухстадийни щелочаца цIенъяра схема юкъейоалаяьй. Шин полимеризационни эгрегата реконструкци яьй. Кердача технологе ларда тIа микросмесех финол цIендеча установкапа монтаж яьй.

Производство эргаьккха тоаяра балхашта финансировани яра производство дегIаахара фондахи Госбанка кредитехи шерра пайда эц. Духхьал 1970 шера цаIи ахи миллион сом совгIа долча кредиташта оформлени яьй.

Хьокхамаш чоадара новкъостал ду комбината болхлой творчески болх тоабара. 1970 шера юкъейихьай шера 686 эзар сом пайда луш йола 765 рационализаторски предложении 16 изобретении. ДикагIбола рационализатораш ба ремонтно - механически цеха слесарь В. Ф. Деменьев, центрально-механически цеха слесарь токарь М. И. Матвеев, КИП слесарь В. А Воронов, аналитически тIахьожама автоматизаци лабораторе начальник А. Н. Костюченко, № 15 йолча цеха начальник В. М. Олифир.

Юбилейни деношка кхоьчача бедалца пхе дийнахь болх бир полиэтилен доаккхача производство, спирта производство — шин дийнахь. Юбилейни яхьа итогех котало яьккхар № 108-110 йолча цеха (начальник П. Н. Ветров), № 12 йолча цеха (начальник Ю. Н. Казюпа) коллективаш, ремонтно-механически ремонтногIишлони цехий, комбината центральни лабораторе коллективаша, кхычар. Доккхий производственни хьокхамаш дахарах комбината 520 болхлочоа ленински юбилейни медалаш еннай. Комбинате цаIи ахи эзар совгIа вола болхло коммунистически къахьегама ударник ва.

7 январе хиннача профсоюзно-хозяйственни активе йийцар 1970 шера баьча боахама балха итогаши 1971 шера план кхоачашъяра декхараши. Хала декхараш латт коллектива хьалхашка. Комбината кулгалхоша дийца а дийца, чIоагIдир эггара хьалхарча аргIанара организационно - технически гIулакхаш.

Активе дийца а дийца, тIаийцар КПСС XXIV-ча съезда мадоагтIара накъадахара, 1971 шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически декхараш. Съезд хьелла ди — 30 марта тIакхоачаш хьалхарча квартала план, шера план диъ ди хьалха кхоачашъе соцадир. ДIахо а производства резерваех дикагIа пайда эцара организационно-технически мероприятеш, рационализаторски предложенеш, щекински эксперимент юкъейоалаяра чотах хьалхарча квартале 250 эзари шера 950 эзари пайда баккха лерхI.

1971 шера Iилма-технически балхаши продукци чIоагIа дикагIа яккхара, бедали реагенташи кIезигагIа дIаяхийтара. Толамца болх бу комбината коллективо укх деношка.

ДIахо а производства резерваех дикагIа пайда эцара, хIара цехе, смене, участке, бригаде рузкъа дукхагIа лорадара къахьегамхой оарцагIбоахаш шерра политически болх дIаболабаьб.

Парте XXIV съезда мабоагтIара накъабаха кийчлуш ба грозненски химикаш.

В. СКРЕБНЕВ,
Грозненски химкомбината директора экономически дешай заместитель.

ПИСЬМО КЕПАТЕХА ДЕЦЕ А

Наьсарен райпо шашлычне болх беш хиннача нов. Евлоева Х. письмо дайтадар редакцега. Цо яздора райпо кулгалхоша ше бокъо йоацаш балхара дIаваьккхав яхаш. Из гIуланх гохна а техке цунагIа де доагIар де аьнна Нохч - ГIалгIай Респотребсоюза правлене оаха дIадахьийтар из. Респотребсоюза правлене, председатела заместитела унх тайпара хоам бу редакцега:

Нов. Евлоев харцахьа балхар дIаваниххарах йола жалоба Назране хьал а даха оаха техкай. Гучадаьннад къахьегама законах ца доагIача тайпара Наьсарен райпо кулгалхоша Евлоев И. Х. дIаваьнихха хинна хилар. Из хIанз юха балха дIатIа а вахийта унх шера 13-ча январе дена ший болх беш ва.

ХЬАЖКIАШ КХЕЕШ

МалгIабика района «Алханчуртский» совхозе хьаьнала къахьегаш ва къона механизатор коммунист Евлоев Хьамзат. 1963 шера денз совхоза цхьоалагIча отделене механизированни звенона керте латташ хьавоагIа из. Цу юкъа цун кхийнад совхоза толашагIболча механизаторашна дIанийслуш, балха говзал Iомае, лаьттан къайленаш йовза.

Балха венача шера звенона кулгалде хьожавир Евлоев. ХIара гектара тIара 22—23 центнер хьажкIаш чуийцар звенос цу шера план 20 центнер йолча. ШоллагIча шера 35 центнерага дIакхаьчар хьажкIий хьувкъам. Укх шера а хьажкIаш кхееш хургва къона коммунист. Механизатора хьинар, цун дика гIулакхаш белгал а доахаш, дIадахача шера ахчан совгIат делар Хьамзата. Ши-кхо шу да Хьамзат тракторни бригаде агитатор вола. Цо цига беседаш ю, довийт болхлошта вай мехкара, доазол арахьара а керда хIамаш. Новкъосташта эшача гIо де кийчча вэ из, цудухьа дукха вез массанена.

Б. ГАСАРОВ,
Йоккхача-Ачалихерча школа дешархо.

УЗБЕКСКИ ССР. Туркестански тIема округа гвардейски подразделене тIемахоша — десантникаша тIагIертта эграйоахаш тоаю пайданагIа йола тIема говзал, хIанзара тIом бара присмаш Iомаю. Гера ккувсачеи полиганашкеи, тактически арен тIа а лаьтта Iобоссача майдан тIа а, классашкеи парашютни городокеи —массанахьа а кIежйоахаш хьинаре къахьегам ба. ХIара дешара дитккъамаш долча гIашлой тIема гIашлой тIема говзала лакхаленашка вуга керда лагIа. Шерлуш, латт тIемеи политически кийчон отличникий, классни специалистий, спортсмений - разрядникий мугIараш. Уж массаза а кийча ба хьамсара Даьхе лорайра даькъера шоай патриотически декхар кхоачашде.

СУРТА ТIА: тIема кIийле лаьцача.

ТАСС фотохроника.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ЮСТАРА А ДОАХАШ...

Укх деношка «Грозвино» объединене совхозийи предприятейи профсоюзно - боахама актив хилар. Цига дийцар объединене коллективаша дIаяхача пятилеткахи соахки баьча балха итогех кердача пятилеткан укх 1971 шерен де деарех.

БархIлагIча пятилеткан объединене совхозий къахьегамхоша цхьадола толамаш даьхад. ТIехькхоачашъяьй комсаш кхеяра план. Пхе шера комсаш лелаеча боахамаша 362,8 эзар тонн комсаш чуенай, хIаьта уж йоххара план 106,4 процент кхоачашъяьй. Планах лаьрхIачул дикагIа хьийкъай цу шерашка комсаш. Пятилетка тIеххьарча шера, масала, соахк хIара гектара тIара чубена хьувкъам 57,7 центнерга дIакхаьчар, план 52,4 центнер йолча.

ДIаяхача пятилеткан лаьрхIачул дикка совгIа ехкай объединене совхозаша кхийола юртбоахама продукци а. Даьхенга дIакхаьчад 75,5 эзар тонн ялат, план 63 эзар тонн хиннача. Иштта заданел совгIа дикка дулх, шура ехкай комсаш лелаеча совхозий хьайбаш леладераша.

Толаме чакхдаьккхад республика комсаш лелаеча совхозий къахьегамхоша дIадаха шу а. Комсаш, ялат, шура, дулх даккхара даькъера шоай юбилейни декхараш тIехькхоачашдаьд — аьлар докладчика «Грозвино» объединене начальника нов. Хаматханова. Дика лоархIаьй шоай декхарех Наурски района «Наурский», «Советская Россия», Калинина цIерагIара, Надтеречни района «Кругловский», «Озерный», «Знаменский» совхозий коллективаш. Комсаш лелаеча боахамашка дуккха ба шоай хьинарца сий даьккха къахьегамхой. Царех ба Наурски района «Победа» совхоза бригадир нов. Калистова, болхло Берсаева Халипат, Шелковской района «Бурунный» совхоза бригадир нов. Оливенко, Надтеречни района «Знаменский» совхоза тракторист Дакуев Мовлад, «Кругловский» совхоза бригадир нов. Абдулхаджиев, дуккха кхыбараш.

ДIаяхача пятилеткан шоай экономика дегIайоалаеча боккха гIа баьккхаб объединене чхьагIар доаккхача предприятеша а. Толамца кхоачашъяьй цар пятилетка а 1970 шера а заданеш. Продукцена реализаци яра план 111 процента кхоачашъяьй, заданел совгIа реализаци яь продукци ворхI миллион сома маьха я, лерхIаш хинначул тIех яьккха валови продукци 9,8 миллион сома я. Объединене ерригача предприятешка къахьегама овсарле алапел сихагIа лакхлу. Объединене бIарчча хьайийцача къахьегама овсарле соахк 7 процент лакхъеннай, хIаьта цул хьалхарча шераца нийсйича — 8,1 процент.

Лакха да хьокхамаш Наурски чхьагIар доаккхача, Грозненски чхьагIари коньяки доаккхача, «Советская Россия», «Победа» яхача совхозий чхьагIар доаккхача заводий коллективай къахьегамхой. Грозненски чхьагIари коньяки доаккхача завода нов. Багаева кулгаддеча аппаратин цеха коллективо СССР яхачан промышленноста дикагIа йола цех яха цIи яьккхай. Даим хьалха латтарашта юкъе хул Наурски чхьагIар доаккхача завода болхлой нов. Рудякова, Алазов, Каргалински заводера нов. Кутепов, Грозненски заводера купажистка нов. Пивоварова, оператор Юсупова Бикаш, кхыбараш.

Дукха балхаш де деза боахамашка комсаш нийлхъеннача керда яраш дIайоагIаш. Цу гIулакха боагIаш бола теркам тIаахийтац цхьадолча боахамашка. Объединени бIарчча хьайийцача комсий нийлхал 11,4 процентага дIакхаьчад, вешта аьлча 1800 гектара тIа юкъ-юкъе комсаш дIайоагIа еза. Геттара чIоагIа нийлхьеннай уж «Новогрозненский», «Братский», Кирова цIерагIча совхозашка. Из иштта нийсденнад дIаяхача пятилеткан цу боахамашка из болх тесса бита хиннадь. Укх цхьан — шин шера баь баккха беза комсаш дIайоагIара болх. Цу балха механизаци е еза.

Комсаш шпалерах хьалъехкарах тийша хул комсий хьувкъам. Объединене соахк шпалерах комсаш хьалъехкара план кхоачашъяьй, цхьабакъда Надтеречный», «Кругловский», «Братский», «Комсомольский» яхача совхозий дуккхача участкашкара комсаш шпалера тIа хьалъехкара кийчъянза я. БIаьсти ялалехьа цу гIулакха эшаш йола материал Iалашъе а масанахьа шпалера оттаяь яккха а еза.

Ховш да вай зоне бIаьсти йоалаше а лакха йоцах а этте комсаш сиха дегIайоагIилга. Из бахьан долаш уж яIа йиш йола ха лоацлу. Аьттув хул из болх гурахье а баь баьннарий. Цхьабакъда дукхагIа йолча совхозаш комсаш яIара гуйран план кхоачашъяц. Из бахьан долаш бIаьсти яIа еза комсаш дукхагIа хул. ХIана цу гIулакха кийчо е еза боахамашка. Комсаш яIа дуккха болхлой Iомабе беза.

Лаьттан кIалхара хьаяьхачул тIехьагIа мара яIа йиш яц комсаш. Цудухьа из болх лоацачa юкъа чакхбаккха аьттув хулийташ йолча вентиляторех шерра пайда эца беза.

Соахк комсаш дукхагIа чуяхьаргъяр, нагахь санна уж ханнахьа сихха чуийцаяларе. Кхоачам боллаш нах бацар. Лоадам болаш пайда эцанзар комсаш чуэцача механизацех. Цудухьа комсий лакха хьувкъам кхебаьча цхьайолча бригадай а вIаштIехьдалийтанзар план кхоачашъе. Цу тайпара гIулакх кхы хилийта йиш яц.

Доккхий декхараш латт чхьагIар, кхыдола малараш арахецача предприятешта хьалхашка продукце дикал лакхъяра даькъе. 1970 шера итогаша хьахьокх чхьагIара материалаш кондицега кхоачаяра балхаш дукхача заводашка технологе дIадеххача тайпара деш доацилга. Цо дIаухийта чхьагIар во хиларах дукха рекламацеш кхуххьийт Червленски завода. Объединене предприятешка дIадахача шерарча комсех 7133 эзар декалитр чхьагIара материалаш кийчъяьй а план 115 процент кхоачаш а еш. ХIанз кертердар уж кондицега дIакхоачаяр да. Хайра эргаяккхац предприятешка укх тIеххьарча шерашка арахецача чхьагIарий ассортимент. Объединене предприятеша кхоачашъяьяц эргаяккха продукци арахецара план. Грозненски чхьагIари коньяки кийчдеча заводо доагIачул 15 эзар дал кIезигагIа кийчдаьд «Эзира» яха къаракъ, «Червленский завод 16,5 эзар дал «Солнцедар» яха чхьагIар ца луш йисай. Из иштта нийслургдацар нагахьа санна цу заводашкарча мощносташа шоай низ мелб болх беш хилча.

Кийчлу чхьагIараш чулоаттаде моттигаш тоъац заводашка. Цудухьа уж лерттIа кийчде торо хилац. Цул совгIа йIовхали шелали Iаткъ царна. ХIаьта а емкосташ хьалъяра вIалла тохалуш бац Кирова, Ленина цIерагIчеи, «Комсомольский» яхачеи совхозий кулгалхой.

Шурен дулхи даккхара пхе шера план кхоачашъяьяц объединене. Боахамашта тIадиса декхар 526 тонн дулхи 745 тонн шурен я. Геттара кIезига дехкад дулх «Победа», «Советская Россия» яхача совхозаша, хIаьта шура йоххара план кхоачашъяра объединени юхаувзараш «Надтеречный», «Кругловский» совхозий хьайбаш леладераш ба.

ЛерттIа терко яц объединене боахамашка племенной болх тоабара, дукха дов хьайбаш.

Доккхий декхараш латт объединене совхозаштеи предприятештеи хьалхашка кердача пятилеткан 1975 шера хIара гектара тIара чубахьа хьувкъам 70,4 центнерга дIа а кхоачабаь пхе шера 535 эзар тонн комсаш чуэца еза цар. Цу даькъе укх шера кхее еза 91 эзар тонн комсаш я. Кердача пятилетке 25 процент дукхагIа даккха деза дулх, шура — 4803 тонн совгIа.

ДIаяхача пятилетке тIеххьарча шера хинначул 55,1 процент лакхбала беза объединене предприятей производства боарам. 1975 шера цар арахецаргда 1600 эзар дал чхьагIараш, 245 эзар дал коньякаш.

Уж декхараш кхоачашдуларгдолаш да балхаца дола кхоачамбоацараш дIа а даьха шоай экономика лакхъяра цар тIагIертта къахьеге.

С. МАЙСИГОВ.

КЪАХЬЕГАМХОШТА КХЕТАМ БАЛАРА— ДУККХАГIА ТЕРКО

Парте обкома VI-гIа пленум хинначул тIехьагIа «Ленина никъ» газета хадданза кепаетт интернациональни кхетам балара темаех йола статьяш, дувцараш, зарисовкаш, кхыйола материалаш; йоккха моттиг хетаьй дыпах юхедисарашца лоаттабеча къовсама, хадданза теркалдеш да кагирхошта тIема - патриотически кхетам балара дешаш.

Газета карагIдаьнна дика хIама да шоай производенеши публицистически статьяши кепаеттара, къаьстта «литературни оагIув» вIашагIъехкара дуккха гIалгIай писателаш цо юкъеозар.

Советски Iаьдал даьнна 50 шу дизара кийчо ярцеи из деззарцеи дувзаденна «Ленина никъ» газета оагIош тIа яьннай «Вежарашха йолча республикай доттагIал» яха рубрика, вешта аьлча цо кепайийттай советски республикех йола ТАСС-а материалаш. Газета тIа хадданза хьахьувкх халкъа эшараш, цхьан республика боахамо кхоачашдаь ца Iеш, бIаргчача мехка боахамо а кхоачашдеш хилар.

«В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах» йола материалаш хадданза кепа а етташ, газета хьайийллай «Россия, са Даьхе» яха рубрика. Цу рубрикана кIал кепайийттай Къилбаседа Кавказа автономни республикай, Поволжья, СибарегIеи вахарах йола материалаш.

«Ленина никъ» газето, шоаш бахача моттигаца санна, иштта вай массане юкъарча Даьхенцара — Советски Союзацара безам лерргIа хьа а гойташ, новкъостал ду къахьегамхой социалистически патриотизмаи интернационализмаи уйланца хьалкхебара.

Шеко йоаццаш, уж материалаш кепаеттаро газета сий доаккх. Iцхьабакъда, цу цхьан ханна кхоачамбоацараш хьоаданза а даргдац газета. Кепаетташ йола материалаш дуккхагIча даькъе хIама довзийташ, Iомадайташ да, кхетам луш а доацаш.

Вай республикерча хьаьдача хьалашка, хIаьта цу даькъе Наьсарен районе а, интернациональни кхетам балара беш бола болх дуккхагIа духхьал цу гIулакха тIаберзабаь хила беза.

Цо декхарийла ву пролетарски интернационализма идея массе тайпарчен газета дешараша кхетаергйолчен тайпара районни газеташ тIа хадданза ювца.

Газета каст-каста кепаетт тIема-патриотически темах йола дика материалаш. Масала, 1967 шера 5 декабре газета тIа кепатеха хиннай «Эскаре наха везар, дисциплина йолаш хила» яха майора И. С. Павленко статья. 1968 шера 12 ноябре комсомола райкома пленумера материал еннай «Эскаре вода вIамига оаг низ болаш хилийтар духьа» яхаш корта а бо-

КЕПАЙОАЗОН ОБЗОР

лаш, ДОСААФ конференцера гина материал я: «Даьхен патриот хила!» 1969 шера 28 октябре кепатехай «Кагирхой эскаре гIулакх де болх» яха Газдиева статья, хIаьта 1970 шера 4 феврале «ТIема - патриотически кхетам балар — лоархIаме декхар» яха статья, и. кх. дI.

Дуккха заметкаш язъю Советски Эскаре бахача салтех, цар цига гIулакх мишта ду дувц.

Дамански гIайрен тIа хиннача событешца дувзаденна газета тIа кепатехай Орджоникидзевски Краснознаменни военни училище кхеваьча полковниках Моновх язъяь очерк.

Цу тайпара статьяши очеркаши кепаеттар чIоагIа пайдана да; патриотически уйланца хьалкхебу цар кагий нах. Кагирхошта ха дeза империализм йолаш мел йолча хана цунгахьара социалистически мехкашта кхерам хургболга .Империализма тийшача балхаца хоадамболлаш къовсам лоаттабар ,социалистически Даьймохк лорабар — социалистически паччахьалкхени цун берригача гражданийн лоархIамегIара декхар.

ДуккхагIа кепаетт района къахьегамхошта атеистически кхетам балара темах йола материалаш. Цига хул статьяш а, дувцараш а, фельетонаш а. Уж каст-каста а лерргIа а кепаетташ я.

Парте обкома VI-гIа пленум хинначул тIехьагIа «Ленина никъ» газета дын тоабаш бехке еш арадийнад. 11 августа кепатехай А. Тутаева язъяь «Бусалба вежарий даьнна дов» яха статья, 17 августа кепатехай М. Пугоевас язъяь, шоай мехкарел къонагIа бола мехкарий маьре кхувлача цхьаболча кулгалхошта тохаш йола фельетон. 25 июле арадаьннача газета шин оагIош тIа хьагучабоах нах а боабаь, мурдашта юкъе а баьнна лелараш.

Атеистически темах лаьца кепайийттача ерригача статьяй итог еш санна Д. Хакимова 1969 шера 9 сентябре язду: «Граждений сходаш ерригача юрташка моттийта чакхъяьннай, даь къамаьлаш шин духь, тIагIоллара дар. Аьлте-Юртеи, Дошлакъий-Юртеи сходаш верригаш а 30 воккха саг мара тIаиовацаш хиннай. Аьлте-Юрта совета председателa Албогачиева доклад ешача хана, — язду статьяй автора — хоалора юха сзавенна, «общественноста оагIонгахьара бехке де доагIаш дола гIулакхаши дын Iоамалаши лелаеш бараштa хьалхашка шин сий довр» кхераш из хилар. Докладa тIа хьехаеш йола цIераш низткъа хозаш мара яхацар М. Албогачиева, из дерригa а юрта Советагара доацаш да цунна ца дезашехьа а низагIа качделла гIулакх да аьнна хетийта тIертар».

Геттара нийса да автора шийн статья тIа дын гIулакхашцеи уж леладерашцеи лоаттабеча къовсаме ши духьол тIагIоллареи никъ лацар районе керттера зулам хилара теркам тIаберзабар. Геттара чIоагIа хьаштдоацар да цу наькъа та латташ Наьсарен района интеллигенцех цхьабараш хилар. Цу хьакъехьа дийцар парте райкома хьалхарча секретара нов. Гастемирова 1970 шера марте шие районни партийни активе къамаьл деча хана.

Мел чIоагIа дой а, тIахьехамаш дарах района интеллигенци кхотае вIаштIехьдоале тамаш я. Ювцаш яр «Ленина никъ» яхача газета тIа 1969 шера 6 сентябре кепатеха статья я: «Къахьегамхошта кхетам балара даькъе интеллигенце лоархIам лакхбе».

«Ленина никъ» газета уж дешаш, бакъдар аьлча, нийса оттадаьд. Цхьабакъда, оттадарах кхоачам хилац. шоллагIа, декхар а кхоачашделга вIаштIехьдаккха деза цо — газета оагIош тIа хьахьокха деза партийни советски организацеша района экономикеи культуреи айяра интеллигенци кхота мишта ю, коммунистически уйланца къахьегамхой хьалкхебара из оарцагIа мишта йоах, интеллигенци духовни дегIакхувлара, лерттIа бытовой хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо мишта ю.

«Ленина никъ» газета редакце болхлоша цкъаза шоаш материал кепатохача хана уйла яц цунца дувзаденна дIахо де дезачун. Iарбий паччахьалкхений правительстваша эгара хьалха дIадоладаьча гIулакхех хоам а баь, «Ислами политикен» яхача статья тIа газета ше дешараштa дIахайтад, дукха истий кхувлар, Тунисски правительства дийхкалга, 30 дийнахь мархаш ца кхаба мукъа бенилга, дезача деной («Ид-аль-Адха») ханаш лоацъяьлга. Кепатехад Ид-аль-Адха яха цIей долча хана эзараш жа доа а деш, цу тайпара къаман экономикана зе даш йола, ширъяьнна дьна традицеш дIаяхара бусалба нах тIахьехаш «Аль-Амаль» яхача газета даь кхайкарал а.

Из материал ше кепатохаш хилча «Ленина никъ» газета дIахо шоай материалашца бахача наьха теркам тIаберзабе безар таьзет долча коа доахан доадеши бусалба дын дезача деношка кхашкара болхлой балха тIерабувлаши йола моттигаш Наьсарен районе айлаш хилара, из гIулакх дIадаккха дезаш хилара.

В. СИМАРЗИН.

Краснодарски край. Дински районерча Калинина цIерагIча колхозе дуккха хьалдеш латт чуIе цIенош. 1970 шера кхы а хьалдаьд массехк цIа шоай ерригача коммунальни паргIатонашца кхоккха — диъ-диъ цIа дола квартираш а йолаш. Цига бех колхоза специалисташ производственни комплекса болхлой.

Сурта тIа: Новотитаровски станице Калинина улица тIара керла чуIе цIенош.

Е. Шулепова сурт.
ТАСС фотохроника.

СМЕННИ НОРМАШ ТIЕХКХОАЧАШЪЮ

Ермоловски алеваторе дикагIчарех лоархIаш я Магомалиев Абусе кулгалду СКП-6 оала калибровочни цех. ХьажкIаш йокъайий, цIенийи, молхаш техе, тIаккха стандартни галешка а ехке кийчъю укхаза. Иштта кийчъяьчул тIехьагIа вай республика боахамашта а кхыча республикашта а дIакхухьийт уж. Укх сезонах вай республика боахамашта 2300 тонн хьажкIаш яла еза. ХIаьта цхьоалагIчеи шоллагIчеи классех да дIа мел дохьийта фу. Сезонах 2500 тонн кийчъе езача хIанзале а 3000 совгIа тонн дикагIча сортах дола хьажкIий фу кийчдаьд Магомалиева кулгалдеча 20 сагах латтача коллективо. Шин сменах бу цар болх. Шоайла социалистически яхье яьннай сменаш.

Юбилейни шера иштта дика къахьийгача коллективо укх шера кхы а дикагIа къахьегара парте XXIV-ча съезда сийна керде социалистически декхараш тIаийцад.

Уж декхараш цар толамца кхоачашду. Къаьстта дика къахьегаш я Агиаев Нарубека кулгалдеча смена коллектив. Смене дикагIчарех лоархIаш ба коммунистически къахьегама ударникаш калибровочни машинаш тIа болх беш бола Сатуева Малика, Малаев Муслим, Мадашева Совдат, кхыбараш.

Я. ЦУЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

БОЛХ ТОАБЕ БЕЗА

Халкъа тIахьожама группехког гIортилга а еш, решенеш кхоачашъяра гIулакхa къахьегамхой дуккхагIа юкъе а озаш, соахк 39 проверкеи рейди яьй город Грозне Октябрьски районни халкъа тIахьожама комитето паччалкхен планаши заданеши кхоачашъяра, йоагоча хIамах — энергетически ресурсаех пайда дикагIа эцара, машиннаькъа тIарча вагонех пайда эцареи мухьаш шоай метте лоатталелга Iалашдареи, мехкдаьттеи гази кIезигагIа йойтара, материалаши оборудованни дIаоттаяь лоаттареи дIаахийтареи учет лелаяра, управлене аппарат эрсайовхаш тоаяреи дарегIа хилийтарей, кхыча дешаех лаьца.

Проверкаша хьагучадаьха кхоачамбоацараш дIададахара комитет шийн заседанешка 19 дешага хьежай: дуккхача дешаех лаьца КПСС райкомага, райисполкомага, тохкаш йолча предприятей администрацега предложенеш еннай.

Халкъа тIахьожама комитетен группайи гIулакхашка лоархIаме моттиг лоацаш хиннай района предприятеша «Халкъа боахама производства резерваех пайда дикагIа эцареи экономе режим чIоагIъяреи хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмоца дувзаденна кийчъяь мероприятеш кхоачашъяра лоаттабеча къовсама дешаша. Халкъа тIахьожамхоша хьинаре дакъа лоац материальни ресурсайи ахчан средствайи кхомбареи хьурмат дареи республиканcки хьажаре. Дуккхача хьале цар балхо новкъостал даьд соахк 10 бетта мехкдаьтта промыслашка 162 тонн мехкдаьттаи 8 млн. кубометр газеи ца йойташ лораяра, 1193 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй районе. 10 бетта программа кхоачашъяьй ерригача промышленни предприятеша, хIаьта царех дуккхачар пятилетка заданеш хана хьалха кхоачашъяьй.

Цунна цхьана халкъа тIахьожама районни комитетен дуккхача группайи балха тIа тоъал доккхий кхоачамбоацараш я да. Комитетон дуккхача группашеи хIанз а кIезига теркалду общественни производства эффективность лакхъяр, проектни мощносташ караерзаяр, къахьегама овсарле лакхъяр, продукце единица яккхаргa дIаухийта къахьегамеи материальни рузкъаш кIезигдар, из яккхарга дIабода мах лохбар санна дола боахам дегIакхувлара лоархIамегIара экономически дешаш.

Халкъа тIахьожама комитетон группашеи еш йола къаьсткъаьста проверкаш лерттIа кийчо а ца еш ю, кхоачамбоацараш хьагучадахарах тоъам а бий, кхы дIахо хIама ца а деш юс. Царех я Грозненча станце халкъа тIахьожама группа балха, механизированни дистанци а йолаш мухьаш тIадоттача - доассадеча балхий Гровненски участка гIулакхашта, Нохч - ГIалгIай химически заводе хIамай кхомбареи хьурмат дареи, № 131 йолча гIишлой-монтажни поезда вагонех пайда эцара, Нохч-ГIалгIай карьероуправлене штатно-сметни дисциплина кхоачашъяра, кхычахьа яь проверкаш.

Комитето деш дола соцамаш, къаьстта а халкъа тIахьожама группай гIулакхашта проверка яра итогех лаьца дераш, дуккхагIча даькъе хоадам болаш дац, юкъарча дешаех дизза да, чулоацамга диллача цхьатара хул.

Районни комитета гIулакхашкара цIенхаштта кхоачамбоацар да, районни комитета членаш балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш берригаш а ца хилар, эсала лостам тел иштта штате йоацача отделий гIулакхашта а.

Инициатива йоацаш бу цар болх отделий инспектораш нагагахьа мара гулаш, штате боацача дуккхача инспекторашта хаьдда тIадуллаш гIулакх дац.

Комитета орготдел организацено кхоачамболлаш чIоагIъяь я, цун балха яланаш уттаяц, дуккхагIча хана отдела инспекторех пайда эц юкъарчал доацаш оргбалхаца ювзаенна йоаца проверкаш яра. ХIаьта цу ханна дукха группаш цунгахьара новкъостал эшаш хул. Цхьайола группаш шоай составaга диллача эIамига а производствана влияни ца еш а я.

Орготделе информаце сектор яьиц, хIаьта из бахьан долаш кхоачам боллаш вIашагIтохац халкъа тIахьожамхоша дIадоладаь дика гIулакхаши цар опыти.

Ше даь соцамаш кхоачашдеча тIахьожам лоаттабара къоастам боллаш йола система яц комитете. Кхоачашде декхарийла барашка массаза а дIакхахьийтац комитето даь соцамаш, дIаухийтача документашта регистраци яц, делопроизводство тесса йита я, къаьстта а къахьегамхой жалобашта.

КIезига пайда эц шоаш довр дIадовзийтара тайп - тайпарча формаех. Проверкай итогех лаьца къахьегамхой коллективашта хьалхашка къамаьлаш кIезига ду комитета председателa нов. Лабазанова, отделий заведующеша, группай председателаша.

Халкъа боахаме производства резерваех пайда дикагIа эцареи экономе режим чIоагIъяреи дешаех лаьца яздаьча - КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмогара хьайоагIача указанеша халкъа тIахьожамхошкара хадданза, хьинаре тIагIертта болх белга дIадехаш хилар теркал а деш, районни халкъа тIахьожама комитет а ерригa группаш а декхарийла яьй уж указанеш кхоачашъелга района халкъа тIахьожамхой дIахорча практически гIулакхашка лоархIамеча лостамех цаI ларха.

Экономически знанеш— хIаранена

Халкъа боахама хьалхашка латта керттера декхараш кхоачашдеча боккхача лоархIаме да къахьегамхошка экономически знанеш дIайовзийтар. Марксистско - ленински теори, экономически Iилманна керда карагIдаьнараш дIадовзийтара формаши методаши эргаяьха тоаяра дешаша экономически пропаганда тояр дIадех.

Экономика пропаганда тоярахи шеръярахи лаьца цIенхаштта къамаьл хилар «Знание» общества республикански организаце правлене III-ча пленуме. Цига дийцар экономически знанеш дIайовзийтача «Знание» общества болча лоархIамах. Доклад йир республикански Iилма - методически Совета председатела экономически Iилмай кандидата С. П. Варламова.

Пропаганда керттера лостами чулоацами ба экономически теоре керттера проблемаш. боахама социалистически доал дара ленински принципаш, планированеи экономически стимулированеи кердача система чулоацам дIабовзийтар.

Экономика пропаганда йоаржаяра керда низ бола стимул я КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленума решенеш, СССР Лакхехьарча Совета сессей материалаш.

Экономически пропаганда еча юкъеоз Iилман болхлой, вузий преподавателаш, министерствайи ведомствайи специалисташ, предприятей экономисташи кулгалхойи.

«Знание» яхача общества организацеша пайда эц экономически пропаганда тайп-тайпарча формаех. Шерра дIаяьржай массеза болх беш йола лектореш, цIагIара лектореш, экономически конференцеш санна йола формаш.

КПСС ЦК соцам тIа белгалдаьккха ма хиллара, къахьегамхоо марксистско - ленински мировоззрени хьахилара, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой кадрай культуреи квалификации лакхъяра боккха лоархIам болча халкъа университеташа къаьстта моттиг дIалоац экономически знанеш Iилманеи техникаеи карагIдаьнараш дIадовзийтача юкъе. 1970 шера республике дикка дуккхагIа хиннай халкъа университеташ. ХIанз 26 халкъа университете болх беш экономически Iилма - технически знаней 33 факультет я.

Пленумо дика я аьнна белгальяьккхар «Знание» общества «Красный молот» завода, Шелковски района «Красный пахарь», яхача колхоза юххьанцарча организацей, хIаьта иштта Заводской, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла районий организацей экономически знанеш йоаржаяра дикагIйола школаш.

Пленуме къамаьлаш дир КПСС Грозненски райкома секретарa Т. М. Ахматхановас, «Знание» общества республикански организаце правлене председатела Р. П. Дулерайна, «Красный молот» завода керттерча экономиста К. А. Гоцке, ГАРО завода керттерча бухгалтера Н. М. Приймака, «Знание» общества Грозненски химкомбината юххьанцарча организаце председатела Л. Г. Дудинас, «Горскнафть» НГДУ партбюро секретара М. П. Вуеца.

Г. ИСАКОВА,
«Знание» общества республикански организаце референт.

КАЛИНИН. Реактивни тяга йола масса вагон — лаборатори— СВЛ вIашагIа я елла техкай Калинински вагонаш еча заводе. СВЛ хьаяьй ЭР-22 яхача электропоезда керттерча вагона ларда тIа, цу тIа оттаяьй сахьата 250 километр масса йодача хана массе оагIорахьара тохкамаш де йиш хулийтш йола тIахьожама-бустама аппаратура. Вагона оагIош хьекха да. Хьалхашкахьеи тIехьяшкахьеи обтекателаш а хIаьта иштта фальшборташ а я кузова. Цу устройстваша михо ю духьале кIезигъю, аэродинамически тохкамаш де йиш хулийт. Обтекателаш а тIехьа вагона йIоахал — 28 метр, лакхал — 4,26 метр, йозал— 60 тонн. Горбче ялх тонн запас эзар километр никъ бе лаьрхIа я. Цу тайпарча лабораторе новкъостал дергда геттара масса лела экспрессаш хьаярца дувзаденна дола тохкамаш де.

СВЛ проект оттаяьй Минтяжмаша вагоностроене Ерригсоюзни Iилма-тохкама институтa болхлой группа авиационни техника генеральни конструктора А. С. Яковлева конструкторски бюрои Калинински вагонашъеча завода керттерча конструктора отделенеи коллективашца цхьана.

Сурта тIа: турбореактивни тягаца лела йолаеннача эгара хьалхарча вагона экипаж. Аьрдехьара аьттехьа — авиационни механик А. И. Лозов, электрик Л. И. Краснов, приборист В. В. Корнев, сийлахь машиннаькъахо машинист М. Г. Непряев.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

Ханнахьа Iалашде фу

Лакхача къахьегама хьокхамашца накъабаьхкар кердача шера Надтеречни района кхаш леладераш. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 21,4 центнер ялат чудера цар. Къаьстта дика хьувкъдаьд ялат «Знаменский» совхоза кхаш леладераша. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 31,6 центнер кIа даьлар царна, 24 центнер кIа чудера «Гвардейский», «Братский», «Озерный» совхозашка а. ХIаьта кхаш леладераша цу тайпара толамаш дахара бахьан ерригa культураш дикагIдола фу а тоссаш дIадер да.

ХьатIакхоачаш латт вай Даьхенна геттара лоархIаме событи— КПСС XXIV съезд хургйола кердача пятилетка хьалхара бIаьсти. ХIаьта фу даьд боахамашка пятилетка хьалхарча шера лакха хьувкъам кхебара, съезда накъабоалхаш шоаш тIайийца декхараш толамца кхоачашдара.

БIаьсти дергдолча балхашта кийчо еш кхыча гIулакхашца цхьан, дIаюргйолча культурай фу ма могга дикагIа кийчде гIерт района боахамий кхаш леладераш. Фу кийчдара чIоагIа теркам тIаухийт «Новогорский» совхоза къахьегамхоша.

Фуна лаьрхIа юртбоахама культураш дIаювш къаьстта участкаш я цу боахаме. ХIаьта юртбоахама культураш чуэца ха тIаккхаьчача эгара хьалха чуэц фуна лаьрхIа участкаш. Цул тIехьагIа цу сахьате цIендаь а докъадаь а доаккх фу, тIаккха дIадувча боарамга дIа а кхоачадий мара складашка дIаоттадац из. Цу тайпара чакхдаьхар бIаьсти дIаюргйолча культурай фу Iалашдара балхаш дIададахача шера а. Цудухьа хIанз планагIа бIаьсти дIаюргйолча ерригача культурай фу эшачул совгIа долаш да боахаме. Цунах 82 процент хиллал дар хьалхарча классах да, хIаьта вож шоллагIча классах.

Дика вIаштIехьдаьккхад совхозе фу лоаттадара гIулакх а. Цицхолгашта, дехкашта, ялата зе дeча кхыйолча хIамашта дуxьала дохьаж а теха, тIоадал чусоцаргйоацаш кIал улгаш а дехка пхи эзар тонн ялат чухожаргдолча складе латт дерригa а фу.

Боккха теркам тIабохийт юртбоахама культурай фу Iалашдара «Знаменский» совхозе а. ПланэгIа эша фу Iалашдаь а баьнна дерригнегIа 72 процент цхьоалагIча класса кондицега дIакхбачадаьд цу боахаме. Цхьабакъда «Новогорский» совхозага хьежача во вIаштIехьдаьккхад «Знаменский» совхозе фу лоаттадара гIулакх. Ялат чулаттача шин складах цаI боарамал тIех тIоадал йолаш я. ХIаьта цу чу латта фу талха мег.

Во вIаштIехьдаьккхад бIаьсти дIадув фу Iалашдара гулакх «Надтеречный» совхозе (директор В. Аслаханов, керттера агроном И. Зармаев). Иштта бIаьсти дIаюргйолча культурай совхозе Iалашдаьча 820 центнер фух цхьоалагIча класса кондицега дIакхоачадаьр 120 центнер мара дац. ХIаьта дисар хIанз а цIен а ца деш латт. Кхы а вогIа да бIаьсти дIадув фу кийчдара балхаш «Верхне-Наурский» совхозе. БIаьсти дIаде дезача 420 центнер фух цхьа центнер яц цар цхьоалагIча, шоллагIча классага меттел дIадувча боарамга дIакхоачадаь а. ХIаьта ховш хила беза цу боахамий кулгалхой, бIаьсти дIадув фу хьалхе кийчдаь ца доаккхе бIаьсти яьлча шоаш чIоагIа дехкебараш хиларах.

Л. ЧЕРНОВА,
Надтеречни района паччахьалкхен фуна инспеце лаборатора заведующи.

ШОАНА, ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШИ ЮРТАРА МЕХАНИЗАТОРАШИ

Кургански областерча хьакхарч лелаеча Юргалышски совхозе Iаьсийн хурекаши чудовхкадеча помещенешка микроклимат лоаттаяра кийч а яь, лелаеш я 15 киловатт низ бола электрокалорифер.

Калорифера чу оттаяьй йIовхал тела 100 миллиметр шерачеи 730 миллиметр йIаьхачеи асбестоцементни турбаех латта кхо элемент. ХIара турба тIа хьоарчабаь аьшкасаьрг булл 2 миллиметр сома а болаш.

Керда фо йIовхал теларга чу гIолла соа йолча чIоагIашко хьадетт. Электрокалорифер дIа-юха ухаш я, когаш тIа а латташ.

ХьалхагIа шин котельне йIоахъеш яр хьайбаш леладу фермаш, хIаьта хIанз лакхе йийцараш мо йола 8 калорифер оттаяьй, пишкаш латаеш хиннa 8 саг мукъа а валийта. Шера кхоадаь ахча 5982 сом да.

* * *

Чухьара хий лела сеть во йIоахъяьча хьайбаш леладеча помещенешка температура лохъелча гIерaю. Юкъ-юкьерча моттигашкара гIораяь водопровод гучахь ала а баьккха йIовхъе оттар цIи ялара кхераме дя.

Чухьара водопровод гIора ца яйтар духьа Смоленски областерча цхьайолча совхозашка турбашта чугIолла кхестийт хьалхагIе а дIоахдаь хий.

Доахан леладеча ферме хьаьй поплавок тIайоалла бак, электричестваца хий дIоахду термос, центробежни насос, хий уха лини, шоай автопоплкаш а тIехьа турбаш чулоацаш йола гобаьккха йода водопроводни сеть.

ТIагIолла хIамаш а хьоарчаь йIоахъяь бак кхий бада тIа оттаьй. Кхийш бада боапаш хуле, бак коа юкъе оттае мегаргья кIал когаш а дегIа.

Арахьарча водопровода чура шийла хий бака чу дода. Хин боарам автоматически лоаттабу цу чу поплавкови устройстваца.

2К-6 яха центробежни насос водопроводни линех дIахотт. Хий кхестийтанза даргдоацаш ца хилча, чугIолла хий лелача лине тIара насоса вентиль хьаелл.

* * *

Хьадага а лаьца, кийч а яь. Тульски областа хьайбаш леладеча фермашка пайда эцаш я доаханна доакъараш (силос, свекла, концентраташ, моша доакъар) дехка, мухь ше боассабеш йола тележка.

Тележках электропривод, доакъараш Iодоассадеча хана цIа оагIора доаха гидравлически система йоалл, кормушкашта хьалхашка гIолла Iодехкача машинаькъа дараш санна долча чонаш тIа гIолла дIа-юха ух.

Тележка йолайолийташ хилча, «хьалхашкахьа» е «тIехьашкахьа» яхача кнопкаш тIа пIелг тоIабе мара безац. Мухь Iобоассабу гидравлически система новкъосталца.

Алхха цхьан МТФ халача балхий процессашта механизаци яро биш хилийтай хIара доярка леладу детта доахан 19 Iаттагара 28 Iаттага кхаччалца дуккхагIа хилийта, къахьегама овсарле кхозза дуккхагIа лакхъе, 1 центнер шура яккхарга дIабода мах 31 кепиг лохбе.

* * *

Совхозийи колхозийи ремонтни мастерскешка ремонт яь яьннача СКЕМ-3Г, СК-3 яхача свекла чуйчеча комбайнашта обкатка е вIаштIехьдалац дуккхагIча хана.

Тульски областа Топлое яхача юртарча «Сельхозтехника» районни объединене рационализатораша мога а яь, кийч а яь, юкъейнхьай обкатка яра стенд.

Цун я рама, электродвигатель, Iоакъаш, передачаш хувца коробка, кардонни передача, хьаллоаца кронштейн, магнитни пускатель.

Стенд болх бе йолайолийт магнитни пускателаца. Обкатка юххьанца шортигагIа йолча передачаца ю, цул тIехьагIа, оатхалаш шо-шоай моттигашка дIанийсъкларга хьежжа, сихъю из. Из бахьан долаш шо-шоай моттигашка дIа а этте, балха шаьрлу ерригa оатхалаши маьженаши.

* * *

Массе тайпарча моделах йола «Беларусь» яха трактор тоавеча хана хин насосашта а ремонт е езаш хул, юкъера тишъенна оатхалаш хувца а хувцаш. Насосаш вIашагIйоахкача хана айхха вIаши бага отташ хилац оатхалаш дуккхагIа йолча хана, насоса чура (помпа чура) хий Iоух.

Тульски областа «Сельхозтехника» Алексински районни объединене рационализатораша мога а яь, дIаоттаяьй ремонт яьчул тIехьагIа тракторах дIайоллалехьа хин насоса обкатка е а, из яьнна ухий хьажа а йиш хулийташ йола стенд.

Укх тайпара бу из болх:

Болх бе йолайолийт хин насосе кхоста̀еш йола электродвигатель. Бешка чура хий из тIадоаладеча шланга чу гIолла насосо дIа а эе, араухийтача шланга чу гIолла юха а бешка чу дода.

Пхи минут мара эшац хин насосо болх мишта бу хьажара.

Стенд юкъейоалаяр бахьан долаш сихагIа ремонт йий йола трактораш.

И. МАЙТАК,
Нохч-ГIалгIай Iилма-технически информацеи пропагандаи ЦIен инженер.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 26 январь, 1971 шу

АГРОНОМА САГОТА ДЕНОШ

Сомача лаь юьргIо къайладаьлкхад Наьсарера лаьтташ. ХIаьта а ахархошта хов хоаттам сиха хувцалуш болга.

Иштта январа хьалхарча деношка бIаьсти яла йоал хьогI аьнна хетадолийташ дола денош эттар. Цхьайолча моттигашка нохараш тIехьа а дийза кхай тIа лаьтта оахаш хилар механизатораш. «БIаьсти яла дукха ха я хIанзчул тIехьагIа», — яхаш баьгIарий мекъал гучаяьлар цу деношка. ХIаьта Iаламо вIаккха къахетам а бац царех.

Цудухьа цецваланзар со «Экажевский» совхоза агроном Албогачев Хаматхан аьхки эггара саготагIа йолча хана санна модж яшанза, сагота волаш сайна, бIаргавейча. ХIанз долча дийнахь из ца водаш, ца кхоачаш моттиг йисац цу йоккхача совхозе.

Вешта аьхха укх деношка кхаьча сагото яц цун яр. ДагадоагIа, гуйран балхаш чакх а даьнна наха цхьа сатийна хета ха яр из. Районе эгтаре лакхагIа бола ялата хьувкъам кхебарах доккхал деш, дог гIоздаьнна бар цу совхоза къахьегамхой. Бакъда, Хаматхана бIарахьежача вIалла цар из котало яьккхай аргдацар. Самолет ейта тхопа яхаш каьхаташ яздеш, управлене дIа-хьа удаш, шоай совхозе йолаш йола минеральни а органически а удобренеш лоархIаш сагота хьувзар из.

Дукха ха ялалехьа удобреней из кIай морх тIехьа йола самолет лела яьлар цар доккхийча кхаш тIа. Цу юкъа звенош вIашагIйоххка, царна лаьтта декъа, дIае эза культураш белгалъе, техника, нах дIа-хьа бекъа волавелар агроном. Хьалха дIанхача шерашка гота йолалуча хана мара тохалацар укхаза цу гIулакха, вIашагIъеххка а йохканза а арайоахар звенош. ХIанз кхыча тайпара леладу из гIулакх. Гурахь денз довз механизатораштa - звеньевойшта шоай лаьтташ, техника, нах малагIаш ба, фу де деза, ГIулакх хаьдда хилча дикагIа къахьега, кулг тоха дог доагIа.

Цудухьа гуйран денз шоай кхашка сутара къахьегаш боахк цигара механизатораш. Цхьанна шера кхаьчаяц укхазарча лаьттешка укх шера санна дукха хьоанал. ХIанззехьа а цу совхоза кхашка йихьай ворхI ах эзар тонн хиллал органически минеральни удобренеш. Царех минеральни яраш дукхагIа я — 3500 тонн. БIаьсти ялалехьа кхашка йохкаргья кхы а 3000 тонн минеральнии 800 тонн гаргга органически удобренеш.

Комбайнаш гIара кIа увза машинаш санна сагота, кадай, шоай графикагIа лел тележкаш тIехьайийза трактораш, низ бола шассеш. Цхьан минота а мукъа витац механизатораша из болх дIаболабелчахьа механически йоккхача белаца цар тележкаш, кузваш хьалъюзаш вола Измайлов Ахьмад. Ахьмад Iаьмав, ваьннав цу балхага, ши-ше лел маьже. Цудухьа шоай агрегаташ юха ца сопаеш бIарччача дийнахь хийцца кхашка удобренеш дIаозаш ба трактористаш Нальгиев Махьмад, Эстемиров Султан, Кациев Iумар, кхыбараш.

Дийнахь шозза - кхозза вода Албогачев Хаматхан цига гIулакхаш минита лел хьажа. Сатеш цун кхашка хIара гектар лаьтта цхьатарра хьоанал кхоачаргйолаш кушкаш яьйий, хIаьта уж мелий ца хьежача.

ХIаьта а бокъонца волча ахархочоа духхьал лаьтта кийчдарах лоIам хилац. Цун дага доал нух, бел. Цудухьа каст-каста мастерскешка хул агроном.

Цига дукхагIа йола ха Сурхотiарча механизатораштa юхе йоаккх Хаматхана. ХIан—цу отделене дикагIволча звеньевойца Богатырев Умалатаца каст-каста дагавувл из. Ший а шийца трактораш тоаеш боахкача цу юртара механизаторий а дош чIоагIа хиларах тешаву из Умалата.

ХIана йоал агронома из юрт кхычарел дукхагIа дага? Совхозе эггара лохагIа хьувкъам кхебаьб цига дIадахача шера, дукха лаьтта аллийсад гурахьа аханза. Цига гуйран тIеххьарча деношка венача кердача управляюще кхензар кхашкара балхаш лерттIа чакхдаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха. Цу тIа СурхотIара лаьтташ айеннача даларах бIаьсти яьча сиха ловсара долх. Цох найда а эцаш хьалхxe эра а баьнна гуйран ца деш дисар чакхдаккха деза цар шоай кхашка. Цудухьа йоал керттерча агронома из отделени дукхагIа дага, цудухьа цигарча механизатораша шоай трактораш сихагIа ремонт а яь мастерскешкара араяхара сагото сива из.

Кхет СурхотIара механизатораш шоай агрономах, хов цун дагардар. Цудухьа дукхагIа низ тIаухийт цар балха. Цу совхоза мастерскешка хьалхале царга я. Хьинаре къахьег цу отделене ремонтникий бригада. Царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб вай вийца Богатырев Умалат, Албогачиев Йоакъап, Аушев Хьажбикар, кхыбараш.

Раьза волаш аравоал цу чура агроном. Сиха ва из: технологически карташ оттадара гIулакхаш минита лел хьажа, дагавала, отделенешкара цо хьахьийха агрономаш латт цун кабинета наIар тIа...

Иштта къахьегамах, уйлаех диза да агронома хIара ди, сахьат.

М. ЗАНГИЕВ.

1971 шера Кургански автобусни заводе дуккха арахеца йолалургья «Кавз-685» яха керда машина.

Города лаьрхIа арахеца керда автобус дагалаьцай конструктораша. Цун марка — «Кавз-3100, сухал — сахьата 90 километр, чура че — 90 саг чухоаш.

СУРТА ТIА: Кавз-3100 тайпа йола «Сибирь» яха керда городской автобус.

В. Созинова сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧУН КХОАЧАМБОАЦАРАШ

Кердача программаех школай дешархошта хьехарах дукха дийцад. ХIана аьлча цу даькъе камаьл далла практика йолаш ба хIанз хьехархой. Цу практика хьахьекхад керда программа къаьнарчул сенна тIех я.

Фуд, долче, тха района школашкарча хьехархоша укх шера баьча белаю хьахьекхар?

Дош латт урокаш йистеяьнначул тIехьагIа керда тема кхета ца яьча дешархоща юхе Iе езаш хиларах, урокагIа ца кхетадаьчох уж дIаккетабе безаш хиларах. Из даьза даргдоаца гIулакх да. ХIана аьлча программа чIоагIа низкъала я. Из бахьан долаш хIара урокагIа керда тема хьеха езаш хул бераштa. ХIаьта хьалхарча урокагIа хьийхар кхета ца даьча бераша тIехьа тIайоагIача урокагIа хьехар а кхеталергдац.

Бакъда иштта моттигаш нийслу письмо, дешара урокашка а. Дукха бераш да эггара аттагIа дола, денна дувцаш дола эрсий дешаш кхета ца деш. Цудухьа урокагIа дукхагIа йола ха дIайода бераща беча словарни балхага. ХIаьта Iодешачун нийса маIан де бераш Iоамале, дешаш нийса деша, удареней логически удареней нийса увттаде дешархой Iоамабара ха йисац. Дукха да, иштта, предложеней анализ е ца ховш а цох атта дIа ца кхеташ а дола бераш.

Цу тайпара моттигаш района пколашка дукха нийслу. Цудухь юххьанцарча классий хьехархоша мадарра дувц кердача программагIа хьеха материал кхы тIа а, урокаш чакхъяьнначул тIехьагIа, хьехаш ца хилча, бераша кхета ца еш хиларах. ХIаьта дополнительни занятеш хьехархоща чакхйоахаш хилча, хьехархой дукха ха йов—хIара денна 1—1,5 сахьат. Цул совгIа бераштa шоаштa а чIоагIа Iатакъ из гIулакх.

Цхьабакъда гIулакх эргадаьккха хувца йиш йолаш да. Дош сенах латт аьлча, из латт дешархой даьй - ноаной хьехархой бакъбола новкъостий а хинна дIаовттарах. Цар новкъостал латт цIагIа Iоамае еша урокаш кийчъе бераштa цIагIара новкъостал дарах. Бакъда, халахете а, из долаш дац. Практика хьахьоккхача тайпара, дуккхача даькъе бераштa цIагIа новкъостал дац цар даьй-ноаноша урокаш кийчъе. Цун бахьан да дешархой даьштеи - ноаноштеи керда программа йовзаш ца хилар. Цудухьа нийса а пайда эца безаш а гIулакх да тха района цхьаццаболча хьехархоша дешархой даьшца-ноаношца лаьрххIа болх бар. Сенах латт из? Из латт царна керда программа, цун чулоацам дIайовзийтара тIехь семинараш чакхъяхарах, хIаьта шIагIара заданеш еча юххьанцарча классашкарча дешархошта новкъостал дара методика даьшта-ноаношта хьехарах.

Ма аллара дукхагIа бола дешархой дика кхет дешарах. Ца кхетараш дукха а кIезигагIа ба. Дале а цу гIулакхо хьехархой тIахьех професcора Занкова могаяь дешархошта дифференцированно хьехара методех хIанз а шерра пайда эцара, керда методаш лоха а лохаш уж балха юкъе кхаьхьара.

Долче дешархоша кердача программагIа толаме дешар хьехархоехи даьх-ноаноехи тийша да.

М. СУХОСТАРЦЕВА,
Надтеречни райОНО заведующи.

ДЕШАРХОЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Школа пионерски комсомольский организацеша беш бола болх хадданза, хIара денна бе безаш ба. Цудухьа аьхки, бераш каникулах цIахийцача хана, хIара дешархочоа ахкан замалахь бе болх лу. Тайп - тайпара да дешархошта увттаду хаттараш: «Фу даьд Iа обществана пайдане долаш?» «Фу де Iемав хьо аьхки?» «Сенах лаьца дувца безам ба хьа комсомольски собране дешара шу долалуш?», «Сакъердаме дий хьа вахар», кхыдараш. Цу хаттараштa жоп дала эттача школа а, шоай а вахаре тайп - тайпарча оагIоний уйла е Iам дешархой. Цу гIулакхо торо хулийт берий кхетаме «низ болеи» «эсалеи» моттигаш йовзахIаьта царга хьежжа дIахорча хана шоай болх вIаштIехьбаккха. Цунга хьежжа увттаю хьехархоша, пионерски комсомольски организацеша балха планаш. Цул совгIа иштта болх вIаштIехьбаккхаро торо хулийт школа вахаре дакъа лоацача хIаранега ши - ший дош алийта. Иштта хула а хул из.

Масала, ер дешара шу дIадолалуш итталагIча класса дешархоша Льянов Iамархана, Приданцева Нинас дийцар: «Цхьаццаболча дешархой уйла я тха вахар сакъердаме хургдолаш кхычар вIаштIехьдаккха деза, аьнна хеташ хIаьта шоаш цу гIулакха деш хIама дац. АттагIа да болх бе безам а болаш хIаьта из дIа мишта болабе беза а ца ховш болчарца. Царна дIахьеха мегаргда». Из санна йолча моттигашка боккха болх бу тха пионерски, комсомольски организацеша.

Юкъарча вахарцара дешархой къахьегама безам совбаккхара пайданерчарех гIулакх да хIара деннара къахьегам вIаштIехьбаккхар. ХIара шера тха школе хадданза болх беш я 6—10 классай дешархоех латта агитбригада. Дешархошта, цар даьшта - ноаношта хьалхашка выступленеш ю цар, концерташ увттаду, хестабу къахьегам, бегбоах цунах увзалураш. Лоацца аьлча, шерра а кIоаргга уйла яь а я репертуар. Агитбригада болх лерттIа вIаштIехьбаккхара лоархIаме да цига дакъалаца моллагIа хьа ца эцар а. Дикеи тIехдикеи дешарий мара яц из бокъо.

Тха школе Н. Гастелло цIерагIча пионерски организаце болх беш я сакъердамеча гIулакхий клуб. Дешархой инициатива йоккха хилар бакъдеш масал доаладергда аз. Хьехархошта хIама хацар. Пионераша лаьрхIар октябре (хьехархой Денна) совгIат кийчде. Пионерашта новкъостал деш бар комсомольцаш. Кийчйир ерригача пионерски дружина сбор. Цу дийнахь тхо духхьала зрителаш мара дацар. Тайп - тайпара, боккхача безамца чакхъяьхар дешархоша концерта ерригa номераш.

Шоаш бах - бахача а бу клуба доакъошхоша болх: ха яхача наха новкъостал ду, унахошка хьож. ХIанз боккхача балхах еннай клуб. «Массаза а кийча» яхача Ерригсоюзни марше дакъа лоац цо. Из хетаяь я комсомола III - ча съезде В. И. Ленина даьча къамаьла. Иштта 7«а» класса дешархой Болгаре, Польше, Венгре берий организацешца хадданза бувзам лоаттабу, 7«в» класса дешархоша вай космонавтех. Нохч - ГIалгIай АССР эггара хьалхарча пионерех материал гулъю.

Йоккха я тха школа комсомольски организаци а—104 дешархо. Хадданза дукхагIа хул комсомольцаш. Комсомол хьакхеллача Денна хетаяь хиннача собране шийтта саг тIакхийтар организаце мугIараштa. ЦIаьхха хиннадац из. Тхо хьож уж санна йола мероприятеш дезача деношка чакхъяха, хIаьта кхыча деношка уж санна моттигаш нийсъелча, уж денош цIей санна дезде. Боккха ба хIара денна беш бола болх а. Ленински тетрадаш тIа конспекташ увттаю «Кагирхой союза декхараш», яхача, а кхыча а Ленина балхашта. Дешархоша Ленина вахаран цо баьча балхан хетаь дукха выступленеш ю, хIаьта сакъердаме я художественни самодеятельность.

ВIашагI а елла болх беш я тха школе «Са Даьхе» яха клуб. Цига дакъа лоацаш ба 8—10 классай дешархой. Цар Iоамаю вай республика халкъа творчество, гIорбаьннача наьха вахар, къахьегам, каст - каста сайренаш ю. Масала, дукха ха йоаццаш чакхъяьккхар аргIанара сайре. Гулбеннараштa дукха хезар Даьй-мехках сакъердаме а керда а хIамаш, иллеш.

Болх беш я школе КВН а. Клуба кулгалхой а дешархой а хьож школа вахарца шоай творчество ювзаенна хилийта. Командашта юкъе а чакхъювл сайренаш. Клуба девиз я: «Знанеш хIаранена эш». Иштта тIеххьара хиннача «яхьашка» дакъа лаца безам болаш дукха бар. Бакъда зал эIамига хиларах, берриган а чуэца торо яцар. Цудухьа цига дакъа лаьцар дикагIча классаша. Дешархоша белгалбоахар во дешараш, харцахьлелараш, юкъарча вахаре дакъа ца лоацараш.

Дукхача хана денз школе болх беш я «ТIема сийле» яхача музея уголок. Дукха материал гулъяьй цига МалгIабик фашистех лораеш хиннарех. ХIара дешархо ва материалаш лохаш. Каст-каста вIашагIкхет тIема ветеранашца, царна хадданза бувзам лоаттабу. Иштта школа дешархошта хьалхашка къамаьлаш даьд комсомольцаша В. Коршунковас, Т. Фоновас, Н. Приданцевас. Цар дийцар Сийлахь - боккхача дай - мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннарех лаьца. Укх темаех яр выступленеш «Тха города комсомольцаш — тIема шерашка»; «МалгIабик» лораьраш вайна уллув ба», «Мичад шо, доттагIий-тIемахой»? Цул совгIа музея вIаштIехьйоах тIема сийле йолча моттигашка йолаш йола походаш. Дешархой хиннаб МалгIабик лораеш байнача тIемахошта оттадаьча Гикалова цIерагIча майда тIа латтача, Моргинов Володяйна оттадаьча памятникашка хьожаш. Школа комсомольски организаце инициативагIа царех хIара памятникех лаьца материалаш гулъю, хIаьта памятникашта гIулакх даь.

Боккхача сакъердаме чакхдоалх бераша «Зарница» яха ловзар. ХIаравар ва юнармеец хила безам болаш, бакъда дикагIа дешараш, дисциплина дикаяраш мара бац цу ловзаре дакъа лоацачарца.

Эгтара безаме дакъа лоац дешархоша ахканарча каникулашка салоIам вIаштIехьбаккхара. Юха а инициаторалш ба комсомольцаши пионерашu. Цу гIулакхо торо хулийт дешархоuка шоашка шоай дисциплинана тIахьожаш лоаттабайта. Уттаю каникулашка салоIам вIаштIехьбаккхара планаш. Тайп - тайпареи сакъердамеи хул планацара мероприятеш.

Иштта оттадаьд оаха тхоай школа дешархошта тIема патриотически, эстетически, къахьегама, и. кх. дI. кхетам балара гIулакх. ГIулакх дика оттадаро торо хулийтай дикагIа бола дешархой цу гIулакха шерра юкъеоза.

С. ЗОСИМ,
МалгIабика № 6 школа кхетама балха йола директора заместитель.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАКГОВЕРНА ДIАЙОЛАЮ ХОРЖАМАШТА ХЬАЛХАРА КАМПАНИ

Президента хоржамаш хила 22 бутт эшаш американски сенатора Макговерна официально хьакхайкадаьд президенталла ваха цо ший кандидатура оттаеш хилар. Хоржамашта хьалхара кампани США сел хьалха дIайолаяларо уйла яйтай дуккхача политически обозревателашка. Белггала, «йоккхача политикана» юкъе дакъа лацарга, КIайча цIагIа чувала гIертарга хIаьта а миллионаш ахча дода, хIаьта хоржамашта хьалхарча кампане хIара совнагIа даьккхача денга кхы тIа а дукха мах бода. ХIаьта, нагахьа санна Макговерна иззал ахча дIадахийта лаьрхIадале, тIаккха цунна аьттув болаш корадаьд из гIулакх. ХIаьта сенатор—«йоккхача полититике» керда мичав. 1968 шера цкъа дакъа доацаш хиннав из, хоржамашта хьалхарча къовсаме президенталла харжа оттаваь кандидат а волаш.

Хоржамашта хьалхара къовсам сов хьалха дIаболабаларах хIанзарча правительства политически наькъа кризис хилар да аьнна хет дуккхача обозревателашта. Индокитаера хьашт доаца тIом дIехо лоаттабарах, тIема гIулакхашка дуккха ахча дIаахийтарах, экономика йнжарах, инфляци лакхъяларах, хьабе болх боаца нах дукхагIа хиларах раьза бац Iалаьмате дукха американцаш. Гуш ма дарра, Макговерна ший позицеш чIоагIъяра пайда эца лаьрхIад иштача хьалех.

1968 шера а тIехьа «машара кандидат» а волаш юкъе ваьннавар Макговерна. ТIема духьалара ший позици хийцаяц цо хIанз а. Ше лерхIар Вьетнамера тIом сихагIа чакхбоаккхилга да аьнна хьакхайкадаьд сенатора, Къулба—Малхбоален Азера беррига американски бIу арабоаккхаргба аьнна дош деннад. «Къонахчал хила деза вай, — хьакхайдаьд президент хила безам болча кандидата, — вьетнамски халкъа чухьара гIулакхаш американски салтийн бомбардировщикийн новкъосталца къоастаде гIертарах вай доккха гIалат даь хиларах мукIарал де. «Хоржамашта хьалхарча цун программа тIа а иштта аьннад, тIема гIулакхашка дIаухийташ дола ахча хIанзарча Америка саготагIа йола экономически социальнии проблемаш къоастаярга дахийта деза.

Макговерна теркалдаьд, хаьий пенз 21 шерагара 18 шерага кхоачаш лохьяра хьакъехьа США лакхехьарча судо яьча решенега хьажжа хIанз хулача хоржамашка 12 миллион гарггача къонача американцо духхьашха дакъа лоацаргхилар а. США-ра кагирхой тIема раьза боацаш хилар массанена а ховш да. Цу кердача харжархой голосаша дикка влияни е тарлу 1972 шера хургдолча хоржамий результаташта.

Кхыча тайпарча бахьанаша а белггалара дакъа лаьцар Макговерна ший кандидатура сел хьалха оттаяра гIулакхa юкъе. Къулбехьен Дакота яхача йоккха йоацача. мехка вахаре башха доккха дакъа ца лоацача штатагара викал ва из, хIаьта хоржамашта хьалхарча къовсаме йIаьххача хана дакъа лацарца президенталла водача кондидата вовзийтанза варгвоацандаь шеи шерагIа дIавовзийтар догдоах Макговерна. Сенатора иштта безам бар, шоай политически планаш хIанз укх сахьата хьагуча ца а йоахаш, инициатива шоашкахьа яккха гIертараш бовза.

ХIанз а, бакъдар аьлча, сов хьалха хургдар Макговерна толам баргболча аьттоний мах бе гIортар. Цун кампане кхел миллионаш мугIарера американцаш шийна тIехьабаха цунна магарах тийша хинна ца Iеш, эггара хьалха, ВIашагIкхийттача Штаташка «погода увттаеш» болча бIаьхнйчарга ший оагIув хьаллацийта цун вIаштIехьдаларах тийша а хургъя. Шеко яц дIахорча бетташка кхы а республиканций мелалах пайда эца гIортаргбола демократически партегара президенташ а гучабаргхиларах. Кхымел дар дIадаьлча а Макговерна яьча решене хьахьокх мехкара ира политически хьал, хIанз хургдолча президентски хоржамашка боккха къовсам оттаргхилар.

ЦХЬАН УШАЛАРА ВОКХ УШАЛИЙЛА

США оборона министр Лэйрд кхоачаш Сайгонера араваьннав а алалехьа, цига вахар пномпеньски режима керте латта инарал Лон Нол. 21 январе чакхъяьнна къулбехьен вьетнамски столице шин дийнахь хинна комбоджийски инарала переговораш ма дарра аьлча Лэйрда визит йолча хана дийшача дешаех лаьца яр Камбоджера США-си цар сайгонски марионеткашеи герза низаца лоаттаю интервенци шерьелга.

— 20 январе Вашингтоне хиннача пресс-конференце ше бихьача наькъа итогий хьакъехьа къамаьл деча хана Лэйрда мукIарал дир. Индокитаера керттера тIом хIанз Пентагоно Камбоджерчох лоархIаш хилара. Цо духхьал хьакхайкадир, Камбоджера хьал «вьетнамизаце программа» «толам балара» критически лоархIам болаш» хилар. Ховш ма дарра, из программа ширма я Къулбехьен Вьетнамера тIом бIаьхбара меттел, лоаллахарча индокитайски паччахьалкхенашкара — Камбоджерен Лаосереи американски агресси шерьяра а.

Белггала, тIема гIулакха Къулба-Малхбоален Азе вахачара Лэйрд кхоачаш цIакхаьчавацар цигара, къаьстта а Камбоджера, американски агресси керда шерьяра хьакъехьа хоамаш аха доладеннача хана. ХIаьта, камбоджийски территори сайгонски бIу тIема кийчбара йола ший тайпара полигон санна а лоархIаш, американски тIема командоване безам ба цу марионеточни бIунах карательни операци яра шерагIа пайда эца.

Мехках тоъал доккхача даькъа тIа тIахьожам лоаттабеча камбоджийски патриоташ эшабе дагахьа пномпеньски режима бIуца цхьана оарпагIбаьннача сайгонски наемникий керда 13 эзар контингент Камбодже яхийтарах кхоачам баьбац США-с. Сайгонски пномпеньски бIун операцеш хьаллацара США-с Камбодже дахийтад ший авиацех тоъал доккха дакъа—«В-52» яха итташ йоккхий бомбардировщикаш, 1400 истребителаш - бомбардировщикаш, 3 эзар совгIа вертолет. «Вашингтон пост» яхача газета США уж гIулакхаш «бомбаш чуеттара тIемаца тактически гIо, дара, бIун тIема кхоачами тIаувзара самолеташи вертолеташи шерра юкъе а кхувлаш бокъонца сигалара чубеш бола тIом» санна лоархI.

Американски самолеташ, камбоджийски патриотий позицеш я аьнна шоашта хетача моттигашка бомбаши напалмаши чу а кхувсаш, чубеннача сайгонски бIуна пикъ цIенбе гIерт. Сиамски заливе латтача американски кемаш тIара форда гIашлой отрядаш тIема кийч а яь дIаоттаяьй. ТIом латтача тIагIолла лелача американски вертолеташ тIа американски тIема советникаш ба. Из долла хIама США-с Камбодже лоаца дакъа кIезигдара хьакъехьа США конгрессо яьча решенешта а американски кулгалхоша деннача деша а духхьала доаллашехьа а лeладеш да.

Камбоджерча американски интервенцена хIанз еш йола эскалаши Лаосера США агресси шерьярца, ДРВ-ена духьаларча кердача провокацешца цхьана еш я. Цу тайпарча гIулакхаша, мукIарал ду «Нью-Йорк таймс» яхача газета, цIенъяь дIайоах «США Индокитаера» дIаяха «кийчлуш я яхаш хабараш ара а доахаш, официальни Вашингтон йоаржае гIерташ йола» иллюзеш. Мохк Камбоджерчеи Лаосерчеи тIема кердача ушалийла чу а увзаш, Къулбехьен Вьетнаме ше лелабаьр санна бола пикъ ба Пентагоно хIанз лелабер а.

И. АБЛАМОВ.
В. ХАРЬКОВ.
(ТАСС).

ХIанз цаIн ахи миллион совгIа саг вахаш йола къаьнара Прага ший хьалхагIа хиннача доазонел гаьнна дIаарахьа яьннай. Ерригаш а хIана яьяц аьнна хьалъяь яьннай Петршины, Крч, Панкрац, Червены, Врх, дуккха кхыйола чуIа цIеноош дагIа районаш.

СУРТА ТIА: Лгутка районера чуIа керда цIенош.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социализма мехкашка

КЕРДА МАШИНАШ КХАШКА АРАЯРГЬЯ

ВАРШАВА. Кердача шеро керда хоам бера польски юрта къахьегамхошта. «Урус» яхача варшавски завода болхлой «С-345» яха керда трактор арахеца болалу. Из хургъя Польше арахецача тракторех эггара универсальни йола трактор.

Лакха маневренность, дика тоаяь управлени, йоккха скорость — иштта да кердача машинах доакха керттера дола технически дика хIамаш. Юрта боахама 15 тайпарча машинаеи приспособленеи болх булургба цунна. «С-345» яхача тракторах охкаш йола кечалаш арахеца болабеннаб Грудзензерча «Уния» яхача завода болхлой.

БIаьстанара балхаш доладелча Варшаверча машинашъераша юрта йохьийтаргъя 400 гаргга керда машин.

ЛАКХЛУ ТОВАРООБМЕН

СОФИЯ. (ТАСС). Укх шера йолаеннача ялхлагIча пятилетке болгарски арахьара торговли шеръе лерхI. ПхелагIча пятилеткаца (1966—1970 ш.ш.) нийсдича товарообмен 80 процент лакхлургья. Къаьстта сихагIа дегIайоагIаргья социалистически мехкашцара торговли. Ерригача товарообмене цар лоаца дакъа хургда 83,7 процент. Хьалха а санна керттера партнер хургья Советски Союз (60 процент совгIа).

ХIара шера лакхлу Болгаре экспортни гоpонаш. ХIанз доазол дехьа дIаккхухьийт мехка ерригача промышленноста 37 процентa юрта боахама 35 процентa продукци. ЯлхлагIча пхе шера уж хьокхамаш дикка лакхлургда. СТФВ рамкашка Болгаре специализаци еш йола машиностроене цхьайола изделеш (электрокараш, электроподъемникаш, электромотораш, кхыраш (дукхагIча даькъе социалистически рынке кхухьийт.

Социалистически мехкашка эггара дукхагIа помидораши комсаши кхухьийтар я Болгари, хIаьта уж кхахьийтара хьакъехьа цо дунен тIа хьалхарчарех цхьа моттиг лоац.

ВОЕВОДИНА «IАЬРЖА ДОШУВ»

БЕЛГРАД. (ТАСС). Югославе эггара йоккхагIчарех йола мехкдаьтта район йолча Воеводина укх тIеххьарча шера 800 эзар тонн гаргга мехкдаьттеи 500 миллион кубометр гаргга Iалама гази яьккхай. Укхаза мехкдаьтта лаккха а из чакхдаха а доладаьд дукха ха йоаццаш — духхьала 1956 шера. Бакъда цу хана чухь хьаьйй йоккха мехкдаьттан газеи предприяти. ДIадахача шера «Нафтогасо», иштта цIи йоаккх цу объединенех, предприяте генеральни директора гIонча В. Аксина яхачох, мехка даьккхача деррига мехкдаьттах 30 процентa газахь 50 процентa делар.

«Нафтогасо» — мехкдаьттеи гази яккхарал а чакхъяхарал а совгIа, хадданза лех уж доахкаш йола керда моттигаш. Воеводине. Банатеи Бачкин яхача шаьрача аранешка, гучаяьккхай мехкдаьттеи гази йоалла 30 моттиг, болх бе йолаялийтай 13.

(ТАСС).

Хургбола хьехархой

Нохч - ГIалгIай, паччахьалкхен педагогически института филологически факультете деша багIа дукха нохчийи гIалгIайи.

ХIара шера 4-ча курсашкара студенташ республика школашка шин бетта практике бахе хул. Укх дешара шера уж хилар Грозне №№ 15, 18, 13, 57, 56 йолча школашка. Из яр хьалхара практика.

Из практика дика чакхъяьккхай студенташа. Царна хадданза ший ханнахьа новкъостал дора опыт йолча преподавателаша.

Студенташа дика дешарая совгIа дика са а лоI. Филологически факультете традици а хинна дIаэттад салоIама сайренаш елга.

Факультете я художественни самодеятельноста йоккха коллектив, «Хьаст» яха халкъа инструментий ансамбль, «Седкъа» яха вокально - инструментальни ансамбль.

Гаргакхоачаш латт экзаменационни сесси. Эггара хьалха экзамен дIалуча цхьоалагIча курсерча студентий дегаш тохадолийт цо. ХIаьта пхелагIча курсера студенташ дIаенна баьннаб. 46 вайнахьа саг кастта 5 беттарча практике гIоргва. Цар школашка вайнаьха мотти литературеи, эрсий мотти литературеи хьехаргда. Из практика чакхъяьлча паччахьалкхен экзамен мара йисац цар.

А. БАРЗАНУКАЕВ,
студент.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознен морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, биткъоша а билла, чIоагIIа гIор а йолаш, хаьда лостам боацаш, гIийло, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 2 градус шелалтара 3 градус йовхалга кхоачаши Грозне 0 градусагара 2 градус шелалга кхоачаши хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси кхы пул дукха бебашха хургбац хаоттам.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгIа

26 январь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Граждански оборона хьакъехьа. 18.10 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай. эрсий меттала). 18.30 — Миллионни ленински университет. Экономически вIаши новкъостал дара Совет. экономически политически доттагIал да. 19.00 — Юртара вахар (гIалгIай меттала). 19.30 — Киножурнал. 19.40 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.50 — Шоана, бераш. 20.00 — Передачай программа. 20.05 — Концерт.

РАДИО:

6.30 — Юрта боахама болхлошта. (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольски племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. (нохчий меттала) 16.05 — «Коммунист» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.20 — Профсоюзни комитета йоахоаш (нохчий меттала). 16.35 — Йоалахой партийни съездага. Микрофона хьалхашка ва Осмиев Хьамзат (гIалгIай меттала). 16.55 — Ашараш. 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.15 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Граждански оборона хьакъехьа бахача нахага (нохчий меттала). 18.10 — Юртара вахар (гIалгIай меттала).

27 январь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Советски Республикай фестиваль. Молдавски ССР. Кишеневера Передача. 19.30— Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.50 — Хоамаш. рекламаш. 19.55 — Шоана, бераш. 20.05 — «Проект «Аква» яха художественни фильм (хьалхара сери). 21.30 — Передачай программа. 21.35 — Симфонически оркестра концерт. — лекци. Моцарта шоазткъе цхьоалагIа симфони.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05020. Заказ № 1155.